

Τ.Ε.Ι. Δ. ΕΛΛΑΔΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΓΙΑ Α.Μ.Ε.Α ΣΤΗ ΚΥΠΡΟ

**OPPORTUNITIES FOR DEVELOPMENT OF TOURISM IN CYPRUS, FOR
PERSONS WITH DISABILITIES**

Πτυχιακή Εργασία

ΣΠΟΥΔΑΣΤΡΙΑ: Μαρία Νικολάου

Επιβλέπουσα καθηγήτρια: Αναστασία Ζαφειροπούλου

Πάτρα 2015

Περίληψη

Η παρούσα πτυχιακή εργασία πραγματεύεται τις δυνατότητες ανάπτυξης του τουρισμού για ΑΜΕΑ στην Κύπρο. Στο πρώτο κεφάλαιο ορίζονται οι έννοιες του τουρισμού και των ΑΜΕΑ γενικά.

Στο δεύτερο κεφάλαιο παρουσιάζεται η εξέλιξη του τουρισμού για τα ΑΜΕΑ ενώ στο τρίτο κεφάλαιο αναλύονται οι μετακινήσεις και παρουσιάζονται τα μέσα μεταφοράς.

Το τέταρτο κεφάλαιο πραγματεύεται τη σημασία της αναψυχής για τα ΑΜΕΑ ενώ στο πέμπτο κεφάλαιο παρουσιάζονται οι φιλικές παραλίες προς ΑΜΕΑ. Το έκτο κεφάλαιο πραγματεύεται την τουριστική βιομηχανία των ΑΜΕΑ στην Ευρώπη και τη σημασία της τεχνολογίας στην εξέλιξη του.

Στο έβδομο κεφάλαιο επιχειρείται μια σύγκριση του τουρισμού των ΑΜΕΑ με μια άλλη χώρα και συγκεκριμένα με την Αγγλία. Στο όγδοο κεφάλαιο παρατίθεται η υφιστάμενη κατάσταση ως προς τον τουρισμό των ΑΜΕΑ στο εξωτερικό.

Στο ένατο κεφάλαιο αναλύεται η υφιστάμενη παρουσία των ΑΜΕΑ στην κοινωνία ενώ στο δέκατο κεφάλαιο παρουσιάζονται τα προγράμματα προσβασιμότητας των ΑΜΕΑ, η συμμετοχή τους σε κρουαζιέρα και η πρόσβαση σε πολιτιστικούς χώρους και η εν γένει οργάνωση των ταξιδιών τους.

Στο ενδέκατο κεφάλαιο παρουσιάζονται τα αποτελέσματα στατιστικών ερευνών από αεροδρόμια και πρακτορεία σχετικά με τον τουρισμό των ΑΜΕΑ ενώ στο δωδέκατο κεφάλαιο παρατίθενται συγκεκριμένες προτάσεις σχετικά με την ανάπτυξη του τουρισμού των ΑΜΕΑ.

Τέλος, στο δέκατο τρίτο κεφάλαιο παρουσιάζονται τα αποτελέσματα όλου του πονήματος καθώς και η εκτενής βιβλιογραφία που χρησιμοποιήθηκε κατά την εκπόνηση.

Λέξεις κλειδιά: τουρισμός, ΑΜΕΑ, προσβασιμότητα, ειδική ανάγκη, εξυπηρέτηση, υπηρεσίες

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Περίληψη	2
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	5
Υπό εξέταση θέμα.....	5
ΕΞΕΤΑΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ	6
ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ-ΕΡΕΥΝΑ	7
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1	8
ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	8
ΟΡΙΣΜΟΣ ΑΜΕΑ	10
1.1 ΚΙΝΗΤΙΚΗ, Η ΣΩΜΑΤΙΚΗ ΕΙΔΙΚΗ ΑΝΑΓΚΗ.....	11
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2	12
ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΓΙΑ ΑΜΕΑ.....	12
2.1 ΠΩΣ ΗΤΑΝ Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΑΜΕΑ ΠΡΙΝ ΧΡΟΝΙΑ	12
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3	14
ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΜΕΣΑ ΜΕΤΑΦΟΡΑΣ ΓΙΑ ΑΜΕΑ.....	14
3.1 ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΚΑΙ ΕΞΥΠΗΡΕΤΗΣΗ ΣΤΙΣ ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ ΤΩΝ ΑΜΕΑ.....	14
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4	19
ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΑΝΑΨΥΧΗΣ ΓΙΑ ΑΜΕΑ.....	19
4.1 ΨΥΧΑΓΩΓΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ.....	20
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5	24
ΠΑΡΑΛΙΕΣ ΦΙΛΙΚΕΣ ΠΡΟΣ ΑΜΕΑ.....	24
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6	26
ΤΑ ΑΜΕΑ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ	26
6. 1. ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	28
ΓΙΑ ΑΜΕΑ	28
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7	31
ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ ΜΕ ΜΙΑ ΑΛΛΗ ΧΩΡΑ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ ΤΩΝ ΑΜΕΑ	31
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8	33
Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ ΓΙΑ ΑΜΕΑ.....	33
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9	36
ΑΜΕΑ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑ	36

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10	39
ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΑ ΤΑΞΙΔΙΑ ΓΙΑ ΑΜΕΑ	39
10.1 ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΠΡΟΣΒΑΣΙΜΟΤΗΤΑΣ ΑΜΕΑ	39
10.2 Η ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΑΜΕΑ ΣΕ ΚΡΟΥΑΖΙΕΡΑ	40
10.3 ΑΜΕΑ ΚΑΙ ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΕ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥΣ ΧΩΡΟΥΣ	41
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 11	46
ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΕΣ ΕΡΕΥΝΕΣ ΑΠΟ ΑΕΡΟΔΡΟΜΙΑ ΚΑΙ ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΑ	46
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 12	47
ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΓΙΑ ΑΜΕΑ	47
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 13	48
ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ.....	48
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ-ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ.....	49

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τα τελευταία χρόνια δίνεται μεγάλη έμφαση στα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία, καθώς επίσης και στη βελτίωση των αναγκών τους, έτσι ώστε να έχουν ένα ίσο μερίδιο στην κοινωνία. Οι πρώτες ενέργειες σχετικά με το ζήτημα ξεκίνησαν από τον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών κατά την διάρκεια της δεκαετίας του '80. Από το 1975 έχει εκπονηθεί ψήφισμα το οποίο περιλαμβάνει έκθεση που αφορά τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία. Η ανακήρυξη από την γενική συνέλευση του έτους 1981 ως διεθνούς έτους των ατόμων με αναπηρία και στη συνέχεια ο χαρακτηρισμός της δεκαετίας του 1983-1992 ως δεκαετία των ατόμων με ειδικές ανάγκες, συνέβαλε καταλυτικά στην ανάπτυξη πολιτικών, οδηγιών και πρωτοβουλιών για τα άτομα με ειδικές ανάγκες. (Λεπίδα, 2003)

Ο κάθε άνθρωπος έχει δικαίωμα στη λήψη των τουριστικών υπηρεσιών. Για τα ΑΜΕΑ η εκδοχή αυτή φάνταζε για αρκετά χρόνια ουτοπική. Η προσβασιμότητα τους σε τουριστικές περιοχές ειδικά των παραδοσιακών μορφών τουρισμού ήταν ανύπαρκτη. Με την πάροδο των ετών και τις κοινωνικοπολιτικές προσεγγίσεις στα θέματα των δικαιωμάτων των ΑΜΕΑ πραγματοποιήθηκαν σημαντικές αλλαγές στον εν λόγω τομέα και τα άτομα αυτά αρχίζουν να απολαμβάνουν τις επιθυμητές παροχές. (Ζωνίου-Σιδερά,1996)

Υπό εξέταση θέμα

Το θέμα που πραγματεύεται το παρόν πόνημα αφορά την προσβασιμότητα και τις παροχές που αφορούν τα ΑΜΕΑ στον τουριστικό τομέα.

Πιο συγκεκριμένα επιχειρείται μια προσπάθεια που αφορά τη μελέτη των τουριστικών προορισμών που έχουν προνοήσει για τα ΑΜΕΑ, καθώς και τις αλλαγές που έχουν επέλθει στην εξυπηρέτηση των ατόμων αυτών στα μέσα μαζικής μεταφοράς.

Ταυτόχρονα εξέχουσας σημασίας παρουσιάζεται η σύγκριση της Κύπρου ως προς το υπό μελέτη θέμα με τις υπόλοιπες χώρες της Ευρώπης καθώς και η γενική κατάσταση που επικρατεί στην τουριστική εξυπηρέτηση των ΑΜΕΑ στην ευρωπαϊκή ένωση.

ΕΞΕΤΑΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ

Κάνοντας μια ανάλυση στην βιβλιογραφία που μελετάμε για την εκπόνηση της παρούσας εργασίας ως προς την κοινωνική ενσωμάτωση των ατόμων που εμφανίζουν κάποιου είδους αναπηρία αναφερόμαστε στο βιβλίο του Ψαθά Δ. με τίτλο «Κοινωνική επανένταξη, υποστήριξη ατόμων με ειδικές ανάγκες», στο βιβλίο της Ζώνιου – Σιδέρη Α. με τίτλο «Άτομα με ειδικές ανάγκες και η ένταξή τους» καθώς επίσης και στο βιβλίο των Δελλασούδα και Λαυρέντιου Γ. με τίτλο «Ποιότητα Ζωής ατόμων με Αναπηρία, δείκτης Κοινωνικής Ένταξης και Ενσωμάτωσης, από τη Θεωρία στην πράξη».

Στη συνέχεια, όσον αφορά τον κοινωνικό αποκλεισμό των ΑΜΕΑ και τις αντιλήψεις της κοινωνίας για αυτή την ομάδα ατόμων μελετάμε το βιβλίο του Κουκιάδη Ι. με τίτλο «Αναπηρία και κοινωνικός αποκλεισμός», της Πιπίνης Ε. με τίτλο «Αντιλήψεις για τα άτομα με αναπηρία» καθώς επίσης και της Αγγελουπούλου-Σακαντάμη Ν. με τίτλο «Ειδική Αγωγή».

Σχετικά με την ανάπτυξη του τουρισμού και την τουριστική οικονομία μελετάμε το βιβλίο του Ανδριώτη Κωνσταντίνου, με τίτλο «Αειφορία και Εναλλακτικός Τουρισμός», του Ηγουμενάκης Ν. με τίτλο «Τουριστική Οικονομία», του Τσάρτα Π. με τίτλο «Τουριστική Ανάπτυξη» καθώς επίσης και του Βαρβαρέσου Σ. με τίτλο «Τουρισμός».

Στη συνέχεια ανατρέχουμε σε βιβλία που αναφέρονται στον Τουρισμό της Κυπριακής Δημοκρατίας όπως είναι της Γαλάνη -Μουτάφη Β. με τίτλο «Έρευνες για τον τουρισμό στην Ελλάδα και την Κύπρο, μια ανθρωπολογική προσέγγιση» και της Μίντη, Ε. με τίτλο «Τουρισμός Υγείας: Ήρθε ο καιρός να αναπτυχθεί και στην Κύπρο».

Για τον ρόλο των τοπικών αυτοδιοικήσεων πραγματοποιείται μελέτη μέσα από το βιβλίο του Μπουρδάρα Κ. με τίτλο «Ο ρόλος της τοπικής αυτοδιοίκησης στην ανάπτυξη του τουρισμού».

Θα πρέπει να προστεθεί ότι χρησιμοποιούνται διαδικτυακές πηγές για την ανάλυση της ανάπτυξης της τεχνολογίας στην εξέλιξη του Τουρισμού των ΑΜΕΑ καθώς επίσης και για την ανάλυση των νομοθετικών πλαισίων που ισχύουν μέχρι σήμερα για την στήριξη και εξυπηρέτηση των ατόμων με αναπηρία.

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ-ΕΡΕΥΝΑ

Η εργασία πραγματοποιήθηκε με βιβλιογραφική ανασκόπηση, αναζητώντας πληροφορίες σε ηλεκτρονικές επιστημονικές βάσεις δεδομένων και εγκυρότατες ιστοσελίδες τουριστικών οργανισμών.

Αναζητήθηκαν άρθρα από το 1994 μέχρι και σήμερα με λέξεις κλειδιά: τουρισμός, άτομα με ειδικές ανάγκες, προσβασιμότητα, νομοθετικά πλαίσια.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Σαν τουρισμός ορίζεται η μετακίνηση πληθυσμού με κύριο σκοπό την αναψυχή και για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα. Στη διαχρονική εξέλιξη του όρου παρουσιάστηκαν νεότερες εκδοχές του τουρισμού που αφορούσαν την μετακίνηση για συγκεκριμένο λόγο πλην της αναψυχής όπως περιπέτεια, συνέδρια κτλ.

Κάνοντας μια αναδρομή στο παρελθόν και συγκεκριμένα στην Αρχαία Ελλάδα ο Ηρόδοτος (480-421π.Χ) θεωρήθηκε ο πρώτος τουρίστας διότι ταξίδευε σε διάφορα μέρη περιγράφοντας κυρίως τα πολιτιστικά και γεωγραφικά χαρακτηριστικά τους. Η συγκεκριμένη περίοδος χαρακτηρίζεται και από την δημιουργία των πρώτων κρατικών πανδοχείων καθώς δινόταν η δυνατότητα στους ταξιδιώτες να διαμένουν δωρεάν αλλά και από την εμφάνιση των πρώτων πανδοχείων με κερδοσκοπικό χαρακτήρα. Σε αυτό το σημείο μπορούμε να πούμε ότι αρχίζει η εμπορευματοποίηση των τουριστικών μετακινήσεων.

Η περίοδος του μεσαίωνα χαρακτηρίζεται από ταξίδια τα οποία αφορούσαν μεγάλα θρησκευτικά γεγονότα και αυτό ήταν το κίνητρο για τα γερμανικά και ελβετικά ξενοδοχεία να φημιστούν για τις εξελιγμένες και βελτιωμένες υπηρεσίες που παρείχαν. Επίσης, το ίδιο διάστημα η Γαλλία ήταν πρωτοπόρα καθώς παρείχε στα ξενοδοχεία της υπηρεσίες που αφορούσαν την παροχή πλήρους οργανωμένου μενού στους τουρίστες.

Κατά την περίοδο της Αναγέννησης αναπτύχθηκε το τουριστικό προϊόν, επειδή οι Άγγλοι ευγενείς πραγματοποιούσαν ταξίδια κυρίως εκπαιδευτικού χαρακτήρα με την ονομασία *la petit tour - la grand tour* και για πρώτη φορά εμφανίζεται ο όρος «tourist» ο οποίος την χρονολογία 1811 παίρνει το νόημα του ατόμου που μετακινείται από ένα μέρος σε ένα άλλο με σκοπό την απόλαυση. Ακόμη το ίδιο διάστημα κάνουν την εμφάνιση τους και μεγάλοι εξερευνητές όπως για παράδειγμα ο Χριστόφορος Κολόμβος, οι οποίοι μέσα από το πάθος που έχουν να εξερευνούν, δίνουν μια νέα ώθηση στο νόημα που έχουν οι μετακινήσεις και τα ταξίδια.

Το έτος 1845 γίνεται ένα μεγάλο βήμα στην ανάπτυξη του τουρισμού καθώς δημιουργείται στο Λεισέστερ το πρώτο ταξιδιωτικό πρακτορείο το οποίο συμβάλλει στην οργάνωση του πρώτου τουριστικού ταξιδιού στην Ευρώπη. Μέχρι να αρχίσει ο 19^{ος} αιώνας τα ξενοδοχεία αναπτύχθηκαν σε πολύ μεγάλο βαθμό με χαρακτηριστικό παράδειγμα το ξενοδοχείο Grand Hotel στη Ρώμη. Ο λόγος που οι ταξιδιώτες άλλαξαν τον τρόπο με τον οποίο έβλεπαν την διαμονή τους στα ξενοδοχεία ήταν η χωρίς όρια πολυτέλεια των υπηρεσιών που παρείχαν.

Ο τουρισμός είναι ένας τομέας ο οποίος έχει σαν βασικό χαρακτηριστικό να δραστηριοποιείται οικονομικά και είναι πάρα πολύ σημαντικό να μην υποβαθμίζεται και να μην αγνοείται. Μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο ο τουρισμός παρουσίασε μεγάλα σημάδια ανάπτυξης κι αυτό είχε σαν αποτέλεσμα την δημιουργία της τουριστικής βιομηχανίας η οποία μέχρι και σήμερα συμβάλλει στην αύξηση των οικονομικών απολαβών της κάθε χώρας. Είναι όμως πάρα πολύ σημαντικό να διασαφηνιστεί ότι δεν θα πρέπει να θεωρηθεί η ανάπτυξη του τουρισμού το «φάρμακο» που θα λύσει όλα τα οικονομικά προβλήματα της κάθε χώρας. (Βασιλειάδης, 2008)

Πέρα από το γεγονός ότι ο τουρισμός συμβάλλει στην οικονομική ανάπτυξη των χωρών, επιδρά θετικά και σε άλλους τομείς όπως είναι ο κοινωνικός, ο πολιτιστικός και ο περιβαλλοντικός.

Σε αρκετά μέρη ο τουριστικός τομέας αποτελεί την βασική οικονομική δύναμη και λειτουργεί σαν μέσο προώθησης για την ανάπτυξη της περιφέρειας. Σε κάποιες περιπτώσεις εάν αυτό το μέσο δεν χρησιμοποιηθεί σωστά δηλαδή αν δεν υπάρχει σωστός σχεδιασμός και προγραμματισμός καθώς και η σωστή διαχείριση, έχει σαν αποτέλεσμα την υπερεκμετάλλευση των πόρων και αυτό με την σειρά του θα έχει αρνητικές επιπτώσεις και στον τουρισμό αλλά και στα ίδια τα μέρη. Γι αυτό λοιπόν κρίνεται αναγκαίο να υπάρχουν σαφείς αναπτυξιακοί στόχοι με σχέδιο που θα βασίζεται στα πραγματικά προβλήματα και στις δυνατότητες του κάθε τόπου με σκοπό την επιτυχία της ανάπτυξης του τουρισμού. Για να υπάρξει ανάπτυξη στις τουριστικές υπηρεσίες και στις εγκαταστάσεις οι οποίες θα αυξήσουν την τουριστική κίνηση, είναι βασικό να υπάρχουν οι κατάλληλες υποδομές, να αξιοποιηθούν οι φυσικοί πόροι, να αναδειχθούν τα πολιτιστικά χαρακτηριστικά της κάθε περιοχής και να δημιουργηθούν μονάδες με υψηλές απαιτήσεις και προδιαγραφές. (Σιώμκος κ.α. 2004)

Στην χώρα μας, παρουσιάζεται μεγάλη ανάπτυξη στον τουριστικό κλάδο τα τελευταία χρόνια. Το γεγονός ότι το τουριστικό προϊόν εμφανίζει μεγάλη ζήτηση οδηγεί την χώρα μας σε μια συνεχή αφύπνιση και ενημέρωση. Επειδή ο τουριστικός κλάδος αποτελεί κατά κύριο λόγο την βασική οικονομική δύναμη της χώρας είναι απαραίτητο ο τουρισμός να συμβαδίζει με τα δεδομένα του σύγχρονου τρόπου ζωής κάτι το οποίο θα έχει σαν αποτέλεσμα την αύξηση των οικονομικών απολαβών της και την περαιτέρω ανάπτυξή της.

ΟΡΙΣΜΟΣ ΑΜΕΑ

Ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών, διατύπωσε έναν ορισμό για τον όρο «ΑΜΕΑ», σύμφωνα με τον οποίο, Άτομο Με Ειδικές Ανάγκες «Α.Μ.Ε.Α.» θεωρείται ένα άτομο το οποίο δεν μπορεί να διεκπεραιώσει τις ανάγκες της καθημερινότητάς του. Αναφερόμαστε σε όλες τις ανάγκες, ή σε μέρος αυτών που δημιουργούνται μέσα από την φυσιολογική και κοινωνική ζωή ενός ατόμου. Η ειδική ανάγκη προκαλείται συνήθως εκ γενετής, η ακόμη και μέσω κάποιου επίκτητου σωματικού, ή διανοητικού προβλήματος. (Μιχαηλίδης, 2009)

Η ειδική ανάγκη διακρίνεται σε τέσσερα διαφορετικά είδη, τα οποία είναι τα εξής:

- Κινητική ή σωματική,
- Αισθητηριακή,
- Νοητική-γνωστική,
- Συναισθηματική (Βέβηλος κα, 2010).

Εκτός από τα παραπάνω πρέπει να αναφερθεί και κατηγορία των χρόνιων πασχόντων και η πιθανότητα συννοσηρότητας. Υπό αυτό το πρίσμα των χρόνιων πασχόντων ανήκουν τα άτομα τα οποία βρίσκονται σε μια νόσο για πολλά χρόνια ενώ υπό το πρίσμα της συννοσηρότητας νοούνται τα άτομα εκείνα που πάσχουν από κάποιο «σύμπλεγμα» αναπηριών δηλαδή από διαφορετικά είδη αναπηρίας ταυτόχρονα.(Μιχαηλίδης, 2009)

Η ειδική ανάγκη εκτός από το είδος, διακρίνεται συνήθως και ανάλογα με τον χρόνο εκδήλωσής της. Τα είδη στα οποία γίνεται η διάκριση ανάλογα με τον χρόνο είναι δύο και πρόκειται είτε για την εκ γενετής πρόκληση της αναπηρίας, ή της απόκτησής της κατά την διάρκεια της ζωής ενός ατόμου. Όταν κάποιο άτομο μείνει ανάπηρο κατά την διάρκεια της ζωής του, ενδέχεται να έχει προκληθεί νωρίτερα

κάποιο ατύχημα, όπως είναι το εργατικό, ή τροχαίο ατύχημα, ή ακόμη να έχει προκληθεί και κάποια ασθένεια η οποία να επέφερε σωματικές ή νοητικές βλάβες. (Πιπίνη, 2009)

Είναι προφανές ότι ασχέτως του είδους της αναπηρίας και το χρόνο εμφάνισής της, απόρροια της αναπηρίας είναι η ανικανότητα, πλήρως ή μερική, του ανθρώπου να ικανοποιήσει τις ανάγκες του. (Νομαρχιακός Σύλλογος Ατόμων με Αναπηρίες Ν. Φλώρινας)

1.1 ΚΙΝΗΤΙΚΗ, Η ΣΩΜΑΤΙΚΗ ΕΙΔΙΚΗ ΑΝΑΓΚΗ

Η κινητική ή σωματική ειδική ανάγκη είναι το πρώτο είδος διάκρισης των Α.Μ.Ε.Α. Στην συγκεκριμένη κατηγορία εντάσσονται τα άτομα τα οποία δεν μπορούν να κινηθούν. Στην συγκεκριμένη περίπτωση περιλαμβάνονται τόσο τα άτομα που δυσκολεύονται σε κάποιο βαθμό να κινηθούν, όσο και αυτά που δεν μπορούν να κινηθούν καθόλου: σωματική αναπηρία(Βέβηλος κα, 2010)

Η επιστήμη της ιατρικής έχει ταξινομήσει την σωματική αναπηρία σε επιμέρους κατηγορίες, οι οποίες είναι οι ακόλουθες:

- Ø Νευρολογικές διαταραχές
- Ø Μυοσκελετικές διαταραχές
- Ø Βλάβες εκ γενετής
- Ø Βλάβες από ατυχήματα
- Ø Βλάβες από άλλες ασθένειες (Βέβηλος κα, 2010)

Μέσα από τις παραπάνω κατηγορίες, αξίζει να περιγράψουμε κάποιες ασθένειες, οι οποίες προκαλούν σωματικές και κινητικές διαταραχές.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΓΙΑ ΑΜΕΑ

2.1 ΠΩΣ ΗΤΑΝ Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΑΜΕΑ ΠΡΙΝ ΧΡΟΝΙΑ

Η αντιμετώπιση των ατόμων με ειδικές ανάγκες σε παγκόσμιο επίπεδο από την πρωτόγονη εποχή μέχρι και σήμερα χαρακτηρίζεται από πολλά στάδια.

Ξεκινώντας από την πρωτόγονη εποχή, μέσα από στοιχεία που έχουν συλλεχθεί, παρατηρείται ότι η βρεφοκτονία και ο βασανισμός αποτελούσε ένα συχνό και αποδεκτό φαινόμενο για τα παιδιά που γεννιόντουσαν με κάποια αναπηρία. Πιστεύοντας ότι κατοικούσαν μέσα σε αυτό το παιδί «δαίμονες» χρησιμοποιούσαν μια «θεραπευτική μέθοδο» κατά την οποία προσπαθώντας να «ξορκίσουν» το κακό τρυπούσαν το κεφάλι του παιδιού με αιχμηρά αντικείμενα (Σταθόπουλος Π., 2005).

Στα αρχαία χρόνια, το φαινόμενο της βρεφοκτονίας ήταν επίσης ευρέως διαδεδομένο. Ειδικότερα, στην αρχαία Σπάρτη, τα άτομα τα οποία δεν ήταν σύμφωνα με αυτό που θεωρούσαν ο ιδανικός πολεμιστής τα έριχναν στον Καιάδα. Εξάιρεση στην αρχαιότητα αποτελεί η Αίγυπτος όπου τα συγκεκριμένα άτομα προσέφεραν στην κοινωνία μέσω υπηρεσιών που μπορούσαν να ανταπεξέλθουν. Επίσης, η αρχαία Αθήνα αποτελεί μια εξίσου αξιόλογη εξάιρεση όπου τα άτομα με ειδικές ανάγκες, εκτός του ότι αντιμετωπίζονταν διαφορετικά, έπαιρναν και κάποιο επίδομα το οποίο είναι γνωστό με την ονομασία «Περί αδυνάτων» (Αψούρη Α., 2003).

Σε αυτό το σημείο, αξίζει να αναφερθεί ότι ο Ιπποκράτης, ήταν ο πρώτος ο οποίος προσέγγισε το ζήτημα των συγκεκριμένων ατόμων επιστημονικά αναφέροντας ότι η αναπηρία αυτών των ατόμων οφείλεται σε κάποια νόσο και όχι στην εκδίκηση κάποιου «θεού» ή σε κάποιο «δαίμονα».

Στα ρωμαϊκά χρόνια, φαίνεται ότι η εκτέλεση των ατόμων με αναπηρία συνεχίζεται, όμως σε κάποιες περιπτώσεις τα χρησιμοποιούσαν σαν υπηρέτες και σαν γελωτοποιούς.

Συνεχίζοντας, την εποχή των Βυζαντινών χρόνων παρατηρείται μια εξέλιξη ως προς την αντιμετώπιση των ατόμων με νοητική καθυστέρηση καθώς για πρώτη φορά, προωθούσαν τον εγκλεισμό τους σε κάποιο ίδρυμα ή σε κάποιο

μοναστήρι. Εκείνα τα χρόνια, τα άτομα με αναπηρία προσεγγίζονταν από χριστιανική σκοπιά καθώς θεωρούσαν ότι η αναπηρία ήταν μια ασθένεια που δόθηκε από το Θεό και μέσω αυτής τα άτομα μπορούν να εξαγιστούν και να οδηγηθούν στο κατ' εικόνα και καθ' ομοίωση του Θεού (Αψούρη Α., 2003).

Στο Μεσαίωνα όμως, τα πράγματα αλλάζουν και επανέρχεται η αντίληψη ότι στα άτομα με αναπηρία κατοικούσαν «δαίμονες» ενώ σε κάποιες περιπτώσεις τα συγκεκριμένα άτομα αποτελούσαν ατραξιών στο τσίρκο.

Κατά κύριο λόγο, τον 19^ο και τον 20^ο αιώνα, τα άτομα με ειδικές ανάγκες προσεγγίζονται διαφορετικά και θεωρείται ότι είναι ευθύνη του κρατικού μηχανισμού η περίθαλψή τους. Αυτό αποδεικνύεται και από επιστημονικές μελέτες παιδαγωγών με αξιόλογο παράδειγμα τη Maria Montessori οι οποίοι επικεντρώθηκαν στην εκπαίδευση των ατόμων με νοητική στέρηση και στην αποδοχή τους από το κοινωνικό σύνολο (Σταθόπουλος Π., 2005).

Αυτοί οι δύο αιώνες και πιο συγκεκριμένα ο 20^{ος} με εξαίρεση το διάστημα των δύο Παγκοσμίων Πολέμων, λειτουργούν ως εφαλτήριο για την εξέλιξη της Ειδικής Αγωγής. Έτσι λοιπόν, ιδρύονται Ιδρύματα τα οποία φιλοξενούσαν άτομα με ειδικές ανάγκες, Ιατροπαιδαγωγικά Κέντρα, ειδικά σχολεία, οργανώνονται σωματεία και οργανισμοί για την υποστήριξη αυτών των ατόμων και τέλος λειτουργούν Διδασκαλεία τα οποία μετεκπαιδεύουν τους δασκάλους στην Ειδική Αγωγή (Mednick, M., 2007).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΜΕΣΑ ΜΕΤΑΦΟΡΑΣ ΓΙΑ ΑΜΕΑ

Ένα από τα πιο σημαντικότερα ζητήματα για τα άτομα με ειδικές ανάγκες στην οργάνωση του τουριστικού τους προορισμού, το οποίο είναι πιθανό να τους δημιουργήσει το μεγαλύτερο άγχος, είναι οι μετακινήσεις και τα μέσα μεταφοράς (Σιώμκος Γ. 1994).

Η συγκεκριμένη ομάδα ατόμων έχει ανάγκη από μια σωστή και σαφή ενημέρωση για την προσβασιμότητα των μέσων μεταφοράς και για την παροχή βοήθειας σε περίπτωση ανάγκης το οποίο θα έχει σαν αποτέλεσμα να μην εντείνεται το άγχος τους και να μην αισθάνονται μειονεκτικά (Σιώμκος Γ. 1994).

3.1 ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΚΑΙ ΕΞΥΠΗΡΕΤΗΣΗ ΣΤΙΣ ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ ΤΩΝ ΑΜΕΑ

Αεροπλάνο

Σύμφωνα με τον Κανονισμό 1107/2006 για τα δικαιώματα των ατόμων με ειδικές ανάγκες που θεσπίστηκε το 2008 ισχύουν τα εξής:

- Δεν επιτρέπεται από το προσωπικό των αεροπορικών εταιριών η άρνηση της αποδοχής κράτησης ή της επιβίβασης της συγκεκριμένης ομάδας ατόμων.

- Επιτρέπεται να αρνούνται την αποδοχή κράτησης ή την επιβίβαση αυτής της ομάδας μόνο για λόγους ασφαλείας και πιο συγκεκριμένα στην περίπτωση όπου οι πόρτες και το μέγεθος του αεροσκάφους καθιστούν αδύνατη την πρόσβαση.

Σε γενικές γραμμές, θα πρέπει να σημειωθεί ότι η αντιμετώπιση των αεροπορικών εταιρειών σε αυτή την ομάδα ατόμων βρίσκεται σε ικανοποιητικό επίπεδο, αλλά υπάρχουν όμως περιπτώσεις όπου η κατάσταση περιπλέκεται, ανάλογα βέβαια με την εταιρεία, καθώς ορισμένες από αυτές δεν δέχονται την επιβίβαση ενός τέτοιου ατόμου χωρίς τη συνοδεία άλλου προσώπου παρά μόνο με ιατρική εντολή. Μέσα από αυτό γίνεται αντιληπτό ότι η κάθε εταιρεία έχει τη δική της πολιτική ως προς την αντιμετώπιση και την διαδικασία επιβίβασης σε αυτές τις ομάδες ατόμων.

Οι υπηρεσίες που προσφέρουν οι αεροπορικές εταιρείες για την καλύτερη εξυπηρέτηση αυτών των ατόμων είναι:

∅ Ειδικό γκισέ για να μην χρειαστεί να περιμένουν κατά τη διάρκεια του ελέγχου των εισιτηρίων.

∅ Ειδικό γκισέ για να αντλήσουν πληροφορίες για την καλύτερη παραμονή τους στο αεροδρόμιο μέχρι να ταξιδέψουν.

∅ Παρέχεται ειδικό προσωπικό το οποίο θα τους συνοδέψει και θα τους βοηθήσει και στην επιβίβαση και στην αποβίβαση.

∅ Τη στιγμή της επιβίβασης και της αποβίβασης δεν χρησιμοποιείται η σκάλα αλλά παρέχεται άμεση πρόσβαση με φουσούνες.

∅ Επίσης, κατά την επιβίβαση και την αποβίβαση για αποφυγή τραυματισμών χρησιμοποιούνται ειδικές καρέκλες οι οποίες είτε ανυψώνονται ηλεκτρικά είτε χειροκίνητα.

∅ Στην περίπτωση όπου το άτομο με ειδικές ανάγκες έχει συνοδό παρέχεται για αυτόν μειωμένο εισιτήριο (ανάλογα με την εταιρεία).

∅ Παρέχεται ειδική θέση μέσα στο αεροσκάφος.

Οι δυσκολίες που παρουσιάζονται σε αυτού του είδους μετακίνησης των ΑΜΕΑ είναι αρχικά στις τουαλέτες, το μέγεθος των οποίων σε ορισμένα αεροπλάνα είναι πολύ μικρό, πράγμα που σημαίνει ότι δυσκολεύεται η πρόσβασή τους. Επίσης, παρόλο που παρέχεται ειδικός χώρος με ειδικά καθίσματα μέσα στο αεροσκάφος, στην περίπτωση που χρειαστεί άτομο με αναπηρία να κάτσει στις υπόλοιπες θέσεις θα αντιμετωπίσει πρόβλημα καθώς είναι πολύ μικρές και άβολες.

Τραίνο

Όσον αφορά τη μετακίνηση της συγκεκριμένης ομάδας ατόμων με τραίνο, έχουν πραγματοποιηθεί αρκετές βελτιώσεις όμως χρειάζεται μεγαλύτερη προσπάθεια. Πιο συγκεκριμένα:

∅ Παρέχεται ειδικό γραφείο εξυπηρέτησης των ατόμων με ειδικές ανάγκες.

∅ Παρέχεται ράμπα που συνδέει το πεζοδρόμιο με τη στάθμη του σταθμού και την κύρια αποβάθρα.

∅ Υπάρχουν ειδικά κατασκευασμένες πόρτες οι οποίες λειτουργούν με φωτοκύτταρο για τη διευκόλυνσή τους.

∅ Για τις αφίξεις και τις αναχωρήσεις των τραίνων λειτουργούν ειδικοί ηλεκτρονικοί πίνακες και υπάρχουν και ηχητικές αναγγελίες.

∅ Παρέχονται ειδικά διαμορφωμένες τουαλέτες για ΑΜΕΑ.

∅ Λειτουργούν ανυψωτικοί μηχανισμοί.

∅ Έξω από το σταθμό υπάρχουν θέσεις στάθμευσης για άτομα με ειδικές ανάγκες.

∅ Παρέχεται μειωμένο εισιτήριο για τα άτομα που παρουσιάζουν αναπηρία πάνω από 67%.

Η δυσκολία που αντιμετωπίζουν τα άτομα με αναπηρία στη μετακίνησή τους με τρένο παρουσιάζεται κυρίως στους επαρχιακούς σταθμούς οι οποίοι δεν είναι κατάλληλα οργανωμένοι και εξοπλισμένοι καθώς πολλοί από αυτούς δεν διαθέτουν ούτε ειδικά διαμορφωμένες τουαλέτες ώστε να μπορούν να εξυπηρετηθούν τα ΑΜΕΑ.

Πλοίο

Ένα από τα σημαντικότερα μέσα μεταφοράς στο οποίο θα πρέπει να διευκολύνεται η πρόσβαση των ατόμων που εμφανίζουν κάποιου είδους αναπηρία είναι τα πλοία, εάν κρίνουμε βέβαια και από τον αριθμό των νησιών που υπάρχουν στη χώρα μας, τα οποία είναι από τους πρώτους τουριστικούς προορισμούς. Γι αυτό το λόγο λοιπόν, οι ακτοπλοϊκές εταιρείες φροντίζουν για την καλύτερη εξυπηρέτησή τους ανάλογα με τις ανάγκες τους.

Η νομοθεσία που ισχύει μέχρι σήμερα για την εξυπηρέτηση των ατόμων με αναπηρία αναφέρεται στο Προεδρικό Διάταγμα 101 του ΦΕΚ 61/Α/31 (1995) σύμφωνα με το οποίο:

∅ Διατίθενται καμπίνες οι οποίες είναι ειδικά διαμορφωμένες για ΑΜΕΑ.

∅ Διατίθενται ειδικά διαμορφωμένες τουαλέτες για ΑΜΕΑ στους κοινόχρηστους χώρους.

∅ Παρέχεται προσωπικό το οποίο θα βοηθήσει στην επιβίβαση και αποβίβαση ενός ατόμου με αναπηρία.

∅ Για την ευκολότερη μετακίνησή τους μέσα στο πλοίο υπάρχουν ράμπες, ανελκυστήρας με τις ανάλογες διαστάσεις καθώς επίσης και αναβατόρια κλίμακας για αμαξίδια ΑΜΕΑ.

∅ Οι διάδρομοι του πλοίου έχουν τις κατάλληλες διαστάσεις ώστε να διευκολύνεται η στροφή και η περιστροφή των αμαξιδίων.

∅ Τα άτομα με ειδικές ανάγκες εξυπηρετούνται κατά προτεραιότητα σε όλους τους χώρους του πλοίου.

∅ Προσφέρονται ιατρικές υπηρεσίες στην περίπτωση που είναι απαραίτητο από εξειδικευμένο προσωπικό.

Ωστόσο όμως, η συγκεκριμένη ομάδα ατόμων, σε ορισμένα πλοία τα οποία είναι μικρότερα σε μέγεθος αντιμετωπίζει προβλήματα τα οποία συνήθως είναι:

∅ Στον τρόπο επιβίβασης και αποβίβασης καθώς είτε υπάρχουν σκάλες είτε απότομες ράμπες.

∅ Δεν υπάρχει πρόσβαση σε όλα τα μέρη του πλοίου καθώς οι ανελκυστήρες δεν έχουν τις κατάλληλες διαστάσεις (μικροί σε μέγεθος).

∅ Οι πόρτες στις καμπίνες είναι αρκετά στενές με αποτέλεσμα να μην χωράει ένα αναπηρικό αμαξίδιο καθώς επίσης και οι χώροι μέσα στις καμπίνες εμποδίζουν την άνετη κίνησή του.

∅ Σε ορισμένα πλοία οι διάδρομοι δεν έχουν τις κατάλληλες διαστάσεις ώστε να κινείται άνετα μια αναπηρική πολυθρόνα όπως για παράδειγμα να κάνει στροφή ή περιστροφή.

∅ Σε αρκετά πλοία στην είσοδο των περισσότερων χώρων υπάρχουν πρεβάζια που δυσκολεύουν την πρόσβαση των ατόμων με αναπηρία.

∅ Τέλος, πολλές ακτοπλοϊκές εταιρείες δεν δέχονται την επιβίβαση των ατόμων με αναπηρία εάν δεν υπάρχει κάποιος συνοδός.

Λεωφορείο

Σχετικά με τη μετακίνηση των ΑΜΕΑ με το λεωφορείο υπάρχουν αρκετές δυσκολίες και δεν θεωρείται ένα άνετο μέσο μεταφοράς για τη συγκεκριμένη κατηγορία ατόμων. Οι προϋποθέσεις οι οποίες θα πρέπει να υπάρχουν σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία είναι (2133 ΦΕΚ 813 / Β / 4, 1996):

∅ Το κάθε λεωφορείο θα πρέπει να διαθέτει ειδικό χώρο με τις σωστές διαστάσεις για τη στάθμευση ενός αναπηρικού αμαξιδίου.

∅ Το λεωφορείο θα πρέπει να διαθέτει χειριστήρια τα οποία θα έχουν το κατάλληλο ύψος για την εξυπηρέτηση ενός ατόμου με αναπηρία.

∅ Στους σταθμούς ΚΤΕΛ θα πρέπει να διατίθεται προσωπικό το οποίο θα προσφέρει την απαραίτητη βοήθεια.

∅ Στους σταθμούς θα πρέπει να διατίθενται ειδικά διαμορφωμένες τουαλέτες για ΑΜΕΑ.

∅ Θα πρέπει να υπάρχουν ειδικοί χώροι με την κατάλληλη σήμανση για την άμεση εξυπηρέτησή τους.

Παρά την ισχύουσα νομοθεσία όμως, δεν είναι τόσο εύκολη η μετακίνησή τους καθώς δεν πληρούνται οι απαραίτητες προϋποθέσεις με αποτέλεσμα να υπάρχουν δυσκολίες όπως:

∅ Τα λεωφορεία έχουν στενή είσοδο πράγμα που σημαίνει ότι δεν είναι εύκολη η επιβίβαση και αποβίβασή τους.

∅ Δεν διατίθεται ο απαραίτητος εξοπλισμός εντός των λεωφορείων ώστε να διευκολύνεται το ταξίδι τους.

∅ Οι τουαλέτες εντός των λεωφορείων έχουν μικρές διαστάσεις με αποτέλεσμα να χαρακτηρίζονται μη προσβάσιμες.

∅ Οι εγκαταστάσεις αρκετών σταθμών δεν είναι κατάλληλα διαμορφωμένες για την εξυπηρέτηση των αναγκών των ΑΜΕΑ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΑΝΑΨΥΧΗΣ ΓΙΑ ΑΜΕΑ

Στη σύγχρονη κοινωνία, ένα πολύ σημαντικό κεφάλαιο το οποίο προσφέρει αισθήματα χαράς και ευχαρίστησης για την ζωή του κάθε ανθρώπου είναι ο όρος «αναψυχή». Η ζωή στις πόλεις αποτελεί μια αγχωτική κατάσταση και για αυτό το λόγο όλοι οι άνθρωποι έχουν την ανάγκη να ξεφύγουν και να χαλαρώσουν συμμετέχοντας σε δραστηριότητες που θα συμβάλλουν στην καλύτερη σωματική και ψυχική τους υγεία (Δελλασούδας, Λαυρέντιος Γ., 2006).

Το ίδιο βέβαια ισχύει και για τις ευπαθείς ομάδες όπως είναι τα άτομα με ειδικές ανάγκες όπου οι δραστηριότητες αναψυχής φαίνεται να είναι υψίστης σημασίας καθώς έχουν τη δυνατότητα να συμβάλλουν θετικά στην κοινωνικοποίηση τους, στην ένταξη τους στο κοινωνικό περιβάλλον καθώς επίσης και την ψυχολογική τους διάθεση.

Ένας αξιόλογος χαρακτηρισμός που μπορεί να δοθεί γι' αυτές τις δραστηριότητες είναι «γέφυρες», καθώς αποτελούν μια διαδικασία όπου δημιουργούνται οι κατάλληλες προϋποθέσεις για να ενσωματωθούν στο κοινωνικό σύνολο. Η διαφορετικότητα που παρουσιάζουν και στην νοοτροπία τους αλλά και στις καθημερινές πρακτικές τους δημιουργεί εμπόδια στην αποδοχή τους από την κοινωνία (Ζώνιου – Σιδέρη, Α, 2008).

Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μια έντονη ανάγκη από τη συγκεκριμένη ομάδα ατόμων, να συμμετέχουν σε δραστηριότητες που σχετίζονται με τη φύση όπως είναι για παράδειγμα η ιπασία και η αναρρίχηση, θέλοντας να εναρμονιστούν με το περιβάλλον και για αυτό το λόγο έχουν δημιουργηθεί διάφορα ψυχαγωγικά κέντρα τα οποία καλύπτουν όλες τις ανάγκες τους.

Στον τομέα της Ειδικής Αγωγής ένα από τα πιο σημαντικά ζητήματα είναι η ενσωμάτωση και η αποδοχή των ατόμων αυτών από τον κοινωνικό περίγυρο. Με το ξεκίνημα της ενήλικης ζωής τους παρατηρείται ότι αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα καθώς απομακρύνονται από το οικογενειακό και σχολικό περιβάλλον και προσπαθούν να ενταχθούν σε έναν άλλο κόσμο ο οποίος τις περισσότερες φορές είναι μοναχικός με αποτέλεσμα να μειώνεται η διάθεσή τους, να εμφανίζουν αισθήματα χαμηλής αυτοεκτίμησης και σε αρκετές περιπτώσεις να επιβαρύνεται και η σωματική τους υγεία όπως είναι για παράδειγμα καρδιακά

προβλήματα, η παχυσαρκία, ο διαβήτης κ.α. (Αγγελοπούλου-Σακαντάμη, Ν. 2004).

Γι αυτό το λόγο λοιπόν, η συμμετοχή σε τέτοιου είδους δραστηριότητες στις οποίες συμπεριλαμβάνονται εκτός από τις παραπάνω και ο χορός, η μουσική, το θέατρο, η χειροτεχνία και προγράμματα φυσικής αγωγής μπορεί να έχει τεράστια οφέλη και στην ψυχολογία του ατόμου αλλά και στον οργανισμό του.

Αξίζει να αναφερθεί ότι η κοινωνία είναι για όλους τους ανθρώπους ανεξαιρέτως και όλοι έχουν δικαίωμα συμμετοχής σε δραστηριότητες και είναι λανθασμένη η αντίληψη που επικρατεί ότι τα άτομα που παρουσιάζουν κάποιοι είδους αναπηρία δεν μπορούν ή δεν έχουν την ανάγκη συμμετοχής σε δραστηριότητες ψυχαγωγικού χαρακτήρα (Αγγελοπούλου-Σακαντάμη, Ν. 2004).

4.1 ΨΥΧΑΓΩΓΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ

Κατασκηνώσεις ατόμων με ειδικές ανάγκες

Οι κατασκηνώσεις αποτελούν έναν από τους τομείς ψυχαγωγίας στους οποίους συμμετέχει το μεγαλύτερο μέρος των ατόμων που παρουσιάζουν κάποιοι είδους αναπηρία. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το κέντρο ΑΜΕΑ «Άγιος Λάζαρος» που δραστηριοποιείται στην επαρχία της Λάρνακας και προσφέρει προγράμματα ικανά να καλύψουν τις ανάγκες άνω των 100 ατόμων, προσφέροντας υπηρεσίες φροντίδας, ψυχαγωγίας και εκπαίδευσης επί 24ώρου βάσεως. Η λειτουργία του βασίζεται στη δημιουργική απασχόληση ενώ το κέντρο συμμετέχει σε ευρωπαϊκά προγράμματα που στόχο έχουν την ικανοποίηση αναγκών των ατόμων με ειδικές ανάγκες (Καρτασίδου, Λ. 2005).

Στην Ελλάδα, η κατασκήνωση Yurri Camp αποτελεί μια ιδιωτική κατασκήνωση που βρίσκεται στη Χαλκιδική και λειτουργεί από το 1991. Κάθε χρόνο φιλοξενούνται γύρω στα 200 παιδιά που παρουσιάζουν κάποιοι είδους αναπηρία.

Στη συγκεκριμένη κατασκήνωση, λειτουργεί το γνωστό πρόγραμμα «Ουράνιο Τόξο» το οποίο είναι ειδικά μελετημένο για ΑΜΕΑ και στελεχώνεται από εξειδικευμένο προσωπικό σε ειδικό κατασκηνωτικό χώρο. Οι δραστηριότητες που περιλαμβάνονται σε αυτό χαρακτηρίζονται από καινοτομία και προσπαθούν να συμβάλουν στην κοινωνική τους ενσωμάτωση. Έχει σαν στόχο την ανάδειξη της προσωπικότητάς τους και την απόκτηση εμπειριών σε ένα περιβάλλον που χαρακτηρίζεται από δημιουργικότητα και φιλοξενία. (Καρτασίδου, Λ. 2005).

Οι εγκαταστάσεις της κατασκήνωσης είναι ειδικά διαμορφωμένες σύμφωνα με τα διεθνή πρότυπα και τις προδιαγραφές του ΥΠΕΧΩΔΕ για τη χρήση τους από Άτομα με Ειδικές Ανάγκες και περιλαμβάνουν:

- ∅ Σπιτάκια τα οποία διαθέτουν άνετο χώρο.
- ∅ Σύγχρονες εγκαταστάσεις κουζίνας.
- ∅ Ειδικά διαμορφωμένες τουαλέτες για ΑΜΕΑ.
- ∅ Πισίνα σύμφωνα με τις προδιαγραφές που προβλέπονται από το νόμο.
- ∅ Χώροι ειδικά διαμορφωμένοι για την ανάπτυξη των δεξιοτήτων των ΑΜΕΑ όπως είναι το θέατρο, η ζωγραφική, η κεραμική κ.α.
- ∅ Χώρος στον οποίο πραγματοποιούνται εκδηλώσεις.
- ∅ Γήπεδα ποδοσφαίρου, μπάσκετ και βόλεϊ.
- ∅ Ιατρείο, φυσιοθεραπευτήριο και αναρρωτήριο το οποίο είναι άριστα εξοπλισμένο που στελεχώνεται από γιατρό και νοσοκόμα όλο το 24ωρο.

Τα προγράμματα τα οποία πραγματοποιούνται στο συγκεκριμένο ψυχαγωγικό κέντρο βασίζονται στις ανάγκες των παιδιών και έχουν μελετηθεί ώστε να βελτιώνουν την αυτοεκτίμησή τους και να προωθούν την αυτονομία τους.

Στις δραστηριότητες, εκτός από αθλήματα όπως είναι το κολύμπι, το μπάσκετ, το ποδόσφαιρο, το βόλεϊ, η τοξοβολία κλπ, πραγματοποιούνται και αναρρίχηση, εκδρομές, παιχνίδια ισοροπίας κλπ.

Είναι πολύ σημαντικό να σημειωθεί ότι το προσωπικό είναι άριστα εκπαιδευμένο και έμπειρο ώστε να καλύψει όλες τις ανάγκες της συγκεκριμένης κατηγορίας ατόμων.

Σύνδεσμος Θεραπευτικής Ιππασίας

Ο Σύνδεσμος Θεραπευτικής Ιππασίας δραστηριοποιείται στην Ελλάδα και στην Κύπρο και αποτελεί μια μη κυβερνητική οργάνωση που έχει σαν στόχο να υποστηρίξει και να βελτιώσει την σωματική και ψυχική υγεία των ατόμων που παρουσιάζουν κάποιου είδους αναπηρία.

Η θεραπευτική ιππασία αποτελεί μια διαδικασία η οποία βασίζεται σε προγράμματα τα οποία χρησιμοποιούν σαν μέσο αποκατάστασης το άλογο. Αξίζει να σημειωθεί ότι από τα αρχαία χρόνια η ιππασία θεωρείτο πολύ σημαντική και

πιο συγκεκριμένα υπάρχει μια έκφραση η οποία αποδίδεται από τους ιστορικούς στον Ιπποκράτη και αναφέρει ότι: «Η ιππασία στον καθαρό αέρα δυναμώνει τους μυς και τους κρατά σε καλή κατάσταση» (Πολυχρονοπούλου, Σ., 2001).

Τα οφέλη αυτού του είδους της θεραπείας είναι πολλά και μπορούμε να τα κατηγοριοποιήσουμε σε:

- **Σωματικά οφέλη** μέσα από τα οποία: αυξάνεται η συμμετρία, βελτιώνεται η ισορροπία και η στάση του σώματος του ατόμου, μειώνεται η σπαστικότητα, αυξάνεται το εύρος της κίνησης και βελτιώνεται ο συντονισμός και η κινητικότητα.

- **Νοητικά οφέλη** μέσα από τα οποία: αυξάνεται η προσοχή, βελτιώνεται η οπτικοακουστική ικανότητα, βελτιώνεται η αντίληψη του ατόμου για το σώμα του καθώς επίσης και αυξάνεται η ικανότητα προσανατολισμού του.

- **Ψυχολογικά οφέλη** μέσα από τα οποία: το άτομο αποκτά εγρήγορση, αυξάνεται η δραστηριοποίησή του, βελτιώνεται η αυτοεκτίμηση και η κοινωνικοποίησή του (Καρτασίδου, Λ. 2005).

Τέλος θα πρέπει να σημειωθεί ότι για την καλύτερη αποτελεσματικότητα του συγκεκριμένου ψυχαγωγικού κέντρου πραγματοποιούνται σεμινάρια τα οποία βοηθούν στην περαιτέρω επαγγελματική κατάρτιση του στελεχωμένου προσωπικού. Επίσης, υψίστης σημασίας είναι και η συμμετοχή των εθελοντών οι οποίοι εκπαιδεύονται κατάλληλα και προσφέρουν τις πολύτιμες υπηρεσίες τους συμβάλλοντας στην πρόοδο της συγκεκριμένης ομάδας ατόμων.

Στην Ελλάδα, η εταιρεία δραστηριοποιείται στον ιππικό όμιλο Βαρυμπόμπης και στον ιππικό όμιλο βορείων προαστίων, ενώ για την Κύπρο εδρεύει στην περιοχή της Λευκωσίας (Πολυχρονοπούλου, Σ. 2001).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΠΑΡΑΛΙΕΣ ΦΙΛΙΚΕΣ ΠΡΟΣ ΑΜΕΑ

Η προσβασιμότητα της ομάδας των ατόμων που εμφανίζουν κάποιου είδους αναπηρία δεν αφορά μόνο τις καθημερινές τους δραστηριότητες όπως είναι η κυκλοφορία στην πόλη, αλλά και την συμμετοχή σε διάφορες ψυχαγωγικές δραστηριότητες στις οποίες συμπεριλαμβάνεται και το κολύμπι το οποίο αποτελεί μια διαδικασία που επιφέρει σημαντικά σωματικά και ψυχολογικά οφέλη καθώς το άτομο αισθάνεται την απόλυτη ελευθερία (Ανδριώτης, 2008).

Για να είναι μια παραλία προσβάσιμη θα πρέπει να διαθέτει τις κατάλληλες προϋποθέσεις όπως:

- Να υπάρχει κατάλληλος χώρος στάθμευσης όπου θα διευκολύνεται η πρόσβαση του ατόμου με αναπηρία στην παραλία.
- Να υπάρχουν κατάλληλα διαμορφωμένοι χώροι υγιεινής με ντους για άτομα με ειδικές ανάγκες.
- Να διατίθεται ράμπα για το αμαξίδιο μέχρι την άμμο.
- Να υπάρχει κατάλληλος κατασκευασμένος διάδρομος πάνω στην άμμο όπου θα οδηγεί το αμαξίδιο μέχρι το νερό.
- Να υπάρχει βυθιζόμενη αποβάθρα ειδικά κατασκευασμένη με συγκεκριμένες διαστάσεις για την διέλευση του αμαξιδίου στο νερό.
- Να υπάρχουν σκαλιά τα οποία θα διευκολύνουν το άτομο κατά την έξοδο του από το νερό.

· Να είναι εξοπλισμένη η παραλία με ειδικά τροχοκαθίσματα τα οποία είναι ειδικά κατασκευασμένα για την μετακίνησή τους στην άμμο και για την διευκόλυνσή τους όταν εισέρχονται στο νερό (Τσάρτας, Π., 2000).

Αξίζει να αναφερθεί ότι με πρωτοβουλία του Υπουργείου Ανάπτυξης το 2003 στην Ελλάδα ξεκίνησε η μελέτη γνωστή με την ονομασία «παραλίες για όλους». Στη συγκεκριμένη μελέτη δημιουργούνται οι κατάλληλες προϋποθέσεις για την εξυπηρέτηση των ατόμων με ειδικές ανάγκες. Οι πρώτες παραλίες που λειτούργησαν σύμφωνα με αυτή τη μελέτη είναι η παραλία στη Βούλα στην περιοχή του ΠΙΚΠΑ και η παραλία στην Αγία Τριάδα Θεσσαλονίκης. Επιπλέον προσβάσιμες παραλίες που λειτουργούν στη χώρα μας είναι: στην παραλία Γλυφάδας, στη Λακκόπετρα Αχαΐας, στα Ν. Βρασνά Ασπροβάλτας, στο Αλεποχώρι, στο Κατάκολο, στην Άκολη Αιγίου, στα Καμμένα Βούρλα, στην Παραλία Βάρης στη Σύρο, στην παραλία Καστάνι στη Σκόπελο κλπ. (Μπουρδάρα, Κ. 2003).

Αξιοσημείωτη είναι επίσης και η προσπάθεια του Κυπριακού Οργανισμού Τουρισμού ο οποίος προωθεί την πρόσβαση των ατόμων με αναπηρία στις παραλίες και οι οποίες διαθέτουν ειδικούς χώρους στάθμευσης, ειδικά διαμορφωμένους χώρους υγιεινής για ΑΜΕΑ καθώς επίσης και ειδικές ράμπες και διαδρόμους για την διευκόλυνσή τους κατά την είσοδο και την έξοδό τους από το νερό και την μετακίνησή τους στην άμμο.

Ο αριθμός των προσβάσιμων παραλιών για τη συγκεκριμένη ομάδα ατόμων ανέρχεται σε 37. Μερικές από αυτές είναι: η Δημοτική Παραλία Πόλης Χρυσοχούς, η Βρυσί Γ΄ στον Πρωταρά (Γιάννα Μαρί), η παραλία Βρυσούδια στην Πάφο, η Ακτή Ολυμπίων στη Λεμεσό, η Βαθειά Γωνιά στην Αγία Νάπα κλπ. (Χρήστου, Ε. 1999).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

ΤΑ ΑΜΕΑ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

Η βιομηχανία τουρισμού στην Ευρώπη παρουσιάζει μια συνεχή ανάπτυξη σε όλα τα επίπεδα. Από τον κόσμο που προσελκύει κάθε χρόνο φαίνεται ότι αποτελεί έναν από τους κυριότερους τουριστικούς προορισμούς και μέσα από αυτό, γίνεται αντιληπτό ότι υπάρχει μια αύξηση του ανταγωνισμού ανάμεσα στις χώρες αλλά και στις περιοχές. Συνδυάζοντας από τη μια μεριά την συνεχή ανάπτυξη και από την άλλη μεριά την αύξηση του ανταγωνισμού, παρατηρείται ότι ο τουρισμός έχει συμβάλει σε μεγάλο βαθμό στην οικονομική ανάπτυξη και στον τομέα της απασχόλησης (Ηγουμενάκης Ν., 1999).

Η τουριστική βιομηχανία έχει σαν στόχο να ικανοποιήσει όσο περισσότερο γίνεται τους επισκέπτες, προσφέροντας όλο και περισσότερες υπηρεσίες, πράγμα που σημαίνει ότι ο ανταγωνισμός συνεχώς αυξάνεται. Ταυτόχρονα, τα τελευταία χρόνια τα ξενοδοχεία που αναπτύσσονται εκτός του ότι η έκτασή τους και ο αριθμός των δωματίων είναι μεγάλος, προσφέρουν πακέτα τα οποία έχουν τη δυνατότητα να φιλοξενήσουν μεγάλες εκδηλώσεις όπως είναι για παράδειγμα τα συνέδρια (Στεφάνου, Κ., Σαρμανιώτης, Χ. και Σταφυλά, Α., 2003).

Στην Ευρώπη, μέχρι στιγμής δεν φαίνεται να αποτελεί πρώτη προτεραιότητα η κάλυψη των αναγκών και η προσφορά υπηρεσιών σε συγκεκριμένες ομάδες ατόμων όπως είναι τα άτομα με ειδικές ανάγκες καθώς ο αριθμός των ξενοδοχείων αυτών βρίσκεται σε αρκετά χαμηλά επίπεδα και σε αρκετές περιπτώσεις ενώ ισχυρίζονται ότι καλύπτουν όλες τις ανάγκες, στην ουσία δεν μπορούν να ανταπεξέλθουν (Ηγουμενάκης Ν. 1996).

Σύμφωνα με έρευνα που πραγματοποιήθηκε στην Αγγλία από το πανεπιστήμιο του Surrey αποδεικνύεται ότι ο τουρισμός για τα άτομα με ειδικές ανάγκες μπορεί να αποφέρει σημαντικά κέρδη στην οικονομία ενός κράτους και στον τομέα της απασχόλησης καθώς στην Ευρώπη ένα ποσοστό της τάξεως του 10% είναι πολίτες που παρουσιάζουν κάποιου είδους αναπηρία (Πετρίδου Ε, 1998).

Επιπλέον, μέσα από στοιχεία που έχουν συλλεχθεί από διάφορες έρευνες που διεξάγονται στην Ευρώπη πάνω στο συγκεκριμένο θέμα αποδεικνύουν το μεγάλο ποσοστό των ατόμων που εμφανίζουν αναπηρία και τα οποία ενώ έχουν

την οικονομική δυνατότητα να ταξιδέψουν δεν μπορούν διότι δεν καλύπτονται όλες οι ανάγκες τους. Τα συγκεκριμένα στοιχεία είναι:

- 50 εκατομμύρια άτομα στην Ευρωπαϊκή ένωση τα οποία εμφανίζουν κάποιου είδους αναπηρία.

- 127 εκατομμύρια άτομα με αναπηρία τα οποία χρειάζονται την κατάλληλη υποδομή για πρόσβαση στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

- Πάνω από 80 δισεκατομμύρια ευρώ ετησίως είναι ο συνολικός τζίρος της αγοράς των ατόμων με ειδικές ανάγκες (Ηγουμενάκης Ν.,1999).

Το γεγονός ότι τα τουριστικά καταλύματα παρουσιάζουν αδυναμία στις υπηρεσίες τους ως προς τις ανάγκες των ατόμων με αναπηρία αποτέλεσε έντονο θέμα συζήτησης στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης το 1990 καθώς η συγκεκριμένη χρονολογία χαρακτηρίστηκε ως «Ευρωπαϊκό Έτος Τουρισμού». Στα πλαίσια αυτού, βραβεύτηκαν τα ξενοδοχεία τα οποία επί του πρακτέου απέδειξαν ότι μπορούν να καλύψουν τις ανάγκες της συγκεκριμένης ομάδας ατόμων προσφέροντας τις ανάλογες υπηρεσίες και αποτέλεσαν χαρακτηριστικό παράδειγμα για όλες τις χώρες της ΕΕ στον τομέα του τουρισμού (Λαλούμης, Δ.,2002).

Στη συνέχεια, η ΕΕ αναγνωρίζοντας τα μειονεκτήματα της τουριστικής βιομηχανίας στην πρόσβαση των ατόμων με αναπηρία, θέλησε να δώσει μια ώθηση στα κράτη μέλη της, εκδίδοντας συστάσεις οι οποίες περιελάμβαναν την υιοθέτηση των κατάλληλων πολιτικών και στρατηγικών για την προσβασιμότητα των τουριστικών καταλυμάτων (Ηγουμενάκης Ν.,1996).

Κατά τη διάρκεια του έτους 2003 το οποίο χαρακτηρίστηκε ως το ευρωπαϊκό έτος για τα άτομα με ειδικές ανάγκες, υιοθετείται ένα ψήφισμα με θέμα «Προσβασιμότητα ΑμεΑ στις Πολιτιστικές Υποδομές» με πρωτοβουλία του «Συμβουλίου Υπουργών Πολιτισμού της ΕΕ». Στα πλαίσια αυτού δημιουργούνται οι κατάλληλες προοπτικές για τη βελτίωση των συνθηκών για τα ΑΜΕΑ σε όλους τους τομείς συμπεριλαμβανομένου και του τουριστικού τομέα και επιπλέον αποτέλεσε τεράστια συμβολή στην καταπολέμηση των διακρίσεων.

Τέλος, θα πρέπει να σημειωθεί ότι παρά τις προσπάθειες που γίνονται και από τον ιδιωτικό τομέα, η τουριστική βιομηχανία παρουσιάζει σημαντικές ελλείψεις στις υπηρεσίες για την κάλυψη των αναγκών των ατόμων με αναπηρία (Βασιλειάδης Χ. 2008).

6. 1. ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΓΙΑ ΑΜΕΑ

Ο τομέας των νέων τεχνολογιών δίνει μια νέα ώθηση στην εξυπηρέτηση και στην κάλυψη των αναγκών των ατόμων που εμφανίζουν κάποιο είδος αναπηρίας. Καθώς υπάρχει ένας αυξημένος αριθμός αυτής της κατηγορίας ατόμων, δημιουργείται η ανάγκη εξέλιξης της τεχνολογίας υπολογίζοντας ότι είναι μια δύναμη που θα προωθήσει την προσβασιμότητα σε όλους τους δημόσιους χώρους, εντάσσοντας τους στην κοινωνία και παράλληλα αναπτύσσοντας τον τουρισμό. Αποτελεί αναφαίρετο δικαίωμα όλων να είναι ισότιμα μέλη της κοινωνίας και να παρέχονται ίσες ευκαιρίες (Βαρβαρέσος, Σ., 1997).

Αξίζει να αναφερθούν δυο παραδείγματα σύγχρονων τεχνολογιών τα οποία συμβάλλουν στην εξέλιξη του τουρισμού για τη συγκεκριμένη κατηγορία ατόμων ενώ παράλληλα ενισχύουν την κοινωνικότητά τους.

1, Prosvasis

Το PROSVASIS αποτελεί μια ηλεκτρονική πλατφόρμα, ένα on line σύστημα το οποίο υποστηρίζει τα ΑΜΕΑ, στο οποίο βρίσκονται

χαρτογραφημένες όλες οι απαραίτητες πληροφορίες και υπηρεσίες που χρειάζονται.

Σκοπός του είναι να έχει τη δυνατότητα η συγκεκριμένη ομάδα ατόμων να ενημερωθεί για τα σημεία στα οποία μπορεί να έχει πρόσβαση εύκολα, γρήγορα και απλά. Οι κατηγορίες οι οποίες συμπεριλαμβάνονται στην συγκεκριμένη πλατφόρμα είναι:

- Εστιατόρια και Καφετέριες τα οποία είναι προσβάσιμα για ΑΜΕΑ.
- Ξενοδοχεία τα οποία παρέχουν τις κατάλληλες υπηρεσίες για ΑΜΕΑ.
- Χώροι πολιτισμού όπως είναι τα Μουσεία οι οποίοι είναι προσβάσιμοι από ΑΜΕΑ.
- Χώροι στάθμευσης για ΑΜΕΑ.
- Χώροι «περιπάτου» όπως είναι οι πεζόδρομοι ειδικά διαμορφωμένοι για ΑΜΕΑ.
- Χώροι κινηματογράφων και Θεάτρων.
- Σημεία πρόσβασης σε θάλασσες οι οποίες είναι προσβάσιμες σε ΑΜΕΑ και διαθέτουν το σύστημα SEATRAC το οποίο θα αναλύσουμε στη συνέχεια.

Αξίζει να αναφερθεί ότι το σύστημα αυτό δημιουργήθηκε από μια ομάδα ατόμων σε νεαρή ηλικία με αφορμή τη συμμετοχή τους σε ένα διαγωνισμό στον οποίο και διακρίθηκαν. Επίσης, με σκεπτικό ότι τα άτομα με ειδικές ανάγκες καλύπτουν ένα αρκετά υψηλό ποσοστό παγκοσμίως θεώρησαν ότι θα πρέπει να δημιουργήσουν ένα σύστημα το οποίο θα διευκολύνει την ποιότητα ζωής τους δίνοντάς τους τη δυνατότητα να συμμετέχουν σε δραστηριότητες και να έχουν πρόσβαση σε όλους τους χώρους.

Αξιόλογη είναι και η νέα υπηρεσία που διατίθεται σε αυτή την πλατφόρμα με την ονομασία «Accessiblebooking» στην οποία τα άτομα με ειδικές ανάγκες έχουν τη δυνατότητα να κάνουν κράτηση σε όλα τα ξενοδοχεία που απευθύνονται σε αυτή την ομάδα ατόμων. Χαρακτηριστική είναι η φράση των δημιουργών αναφέροντας ότι: *«η προσβασιμότητα είναι δικαίωμα όλων και όχι φιλανθρωπία»*.

Τέλος, αποτελεί μια καινοτόμα και δημιουργική ιδέα η οποία φαίνεται ότι έχει κινήσει το ενδιαφέρον τόσο του επιχειρηματικού κόσμου όσο και του ευρύτερου κοινωνικού συνόλου στην Κύπρο, την Ελλάδα αλλά και το εξωτερικό.

2. SEATRAC

Το SEATRAC αποτελεί ένα σύστημα το οποίο δίνει τη δυνατότητα πρόσβασης στα άτομα με αναπηρία στη θάλασσα χωρίς κάποια βοήθεια ενισχύοντας την αυτονομία τους και τον αυτοσεβασμό τους. Η συγκεκριμένη ιδέα δημιουργήθηκε από την ανάγκη της συγκεκριμένης ομάδας ατόμων να απολαμβάνουν μια απλή καλοκαιρινή δραστηριότητα όπως είναι το κολύμπι.

Αποτελεί μια ειδική ράμπα στην οποία είναι τοποθετημένη ένα ειδικό κάθισμα που μεταφέρει το άτομο αυτόματα στη θάλασσα και μόλις ολοκληρώσει την κολύμβησή του μεταφέρεται πίσω. Χαρακτηριστικό αυτού του συστήματος είναι ότι δεν προκαλεί αλλοιώσεις στο φυσικό περιβάλλον και μπορεί να αφαιρεθεί με το τέλος της τουριστικής περιόδου. Ταυτόχρονα είναι ενεργειακά αυτόνομο εξοπλισμένο με φωτοβολταϊκό πάνελ και διαθέτει συστήματα ασφαλείας τα οποία προστατεύουν και τα άτομα με ειδικές ανάγκες αλλά και τους υπόλοιπους που βρίσκονται στην παραλία.

Αξιοσημείωτο είναι ότι η συγκεκριμένη κατασκευή απέσπασε το Α΄ βραβείο καινοτομίας στα πλαίσια του διαγωνισμού «Η Ελλάδα Καινοτομεί», που διοργανώθηκε από τη Eurobank και τον ΣΕΒ και βρίσκεται ήδη εγκατεστημένη σε όλες σχεδόν τις περιφέρειες της Ελλάδας και στην Κύπρο ενώ ταυτόχρονα έχει κινήσει και το ενδιαφέρον σε χώρες του εξωτερικού να το προμηθευτούν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ ΜΕ ΜΙΑ ΑΛΛΗ ΧΩΡΑ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ ΤΩΝ ΑΜΕΑ

Στο συγκεκριμένο κεφάλαιο, επιχειρείται η σύγκριση της Κύπρου και της Αγγλίας όσον αφορά την πρόσβαση των ατόμων με ειδικές ανάγκες στον τομέα του τουρισμού. Σύμφωνα με τη μελέτη που διεξήχθη στα κεφάλαια της παρούσας εργασίας και λαμβάνοντας υπόψη το site www.visitlondon.com το οποίο αποτελεί τον επίσημο τουριστικό οδηγό του Λονδίνου, τα στοιχεία που αφορούν την προσβασιμότητα των ΑΜΕΑ μπορούν να διαχωριστούν ως εξής:

- Μέσα μαζικής μεταφοράς. Το Λονδίνο αποτελεί ένα τουριστικό προορισμό που διαθέτει σε όλο το δίκτυο μετακινήσεων εντός της πόλης δυνατότητα πρόσβασης στα ΑΜΕΑ. Τα λεωφορεία τους είναι εξαιρετικά χαμηλά και στην πίσω πόρτα τους διαθέτουν ράμπες για αναπηρικά αμαξίδια. Όσον αφορά την Κύπρο, η δυνατότητα αυτή παρουσιάστηκε μειωμένη. Ταυτόχρονα, οι εγκαταστάσεις των σταθμών στο Λονδίνο κρίνονται ικανοποιητικές όσον αφορά την εξυπηρέτηση των αναγκών των ΑΜΕΑ ενώ στην Κύπρο η εξυπηρέτηση υστερεί.
- Σχετικά με τα ψυχαγωγικά κέντρα, στα περισσότερα εμπορικά κέντρα του Λονδίνου (Westfield, Becister Village) υπάρχουν ειδικά διαμορφωμένοι χώροι για τα άτομα με ειδικές ανάγκες οι οποίοι δεν είναι απομονωμένοι από τους υπόλοιπους χώρους των εμπορικών κέντρων. Όσον αφορά την Κύπρο, κάτι τέτοιο δεν υφίσταται γιατί οι χώροι αναψυχής των ΑΜΕΑ λειτουργούν μεμονωμένα.
- Πολιτιστικοί χώροι: το Βρετανικό Μουσείο παρέχει δυνατότητα πρόσβασης στα ΑΜΕΑ σε όλους τους ορόφους και σε όλους τους διαθέσιμους αρχαιολογικούς πολιτισμούς. Διαθέτει ανελκυστήρα, εξωτερικές ράμπες και κυλιόμενους διαδρόμους ενώ προσφέρει κέντρο διαδραστικότητας για τα ΑΜΕΑ. Στη Κύπρο παρουσιάζεται μειωμένη πρόσβαση των ΑΜΕΑ στα μουσεία της όσον αφορά την προσβασιμότητα, τους χώρους στάθμευσης και τους χώρους υγιεινής.
- Τέλος όσον αφορά τις εξωτερικές πολιτιστικές δραστηριότητες, η ρυμοτομία της Κύπρου ενδείκνυται για την πρόσβαση των ΑΜΕΑ

χωρίς να χρειάζεται ιδιαίτερες εγκαταστάσεις. Στον αντίποδα όμως, το Λονδίνο αποτελεί ένα προορισμό όπου η πρόσβαση στις εξωτερικές πολιτιστικές δραστηριότητες κρίνεται δύσκολη και για το λόγο αυτό υπάρχουν διαθέσιμες ράμπες σε όλους τους χώρους καθώς και μέριμνα πρόληψης ατυχών περιστατικών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8

Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ ΓΙΑ ΑΜΕΑ

Στην Ευρώπη, το ποσοστό των ατόμων που εμφανίζουν κάποιου είδους αναπηρία ανέρχεται περίπου στο 10% πράγμα που σημαίνει ότι δημιουργείται η ανάγκη για υποστήριξη των δικαιωμάτων τους καθώς όλοι οι πολίτες είναι ίσοι και δικαιούνται να έχουν πρόσβαση σε παροχές υπηρεσίες, ταξίδια, ψυχαγωγικές δραστηριότητες κλπ.

Γι αυτούς τους λόγους λοιπόν, η Ευρωπαϊκή Ένωση προσπαθώντας να διευκολύνει και να βελτιώσει την ποιότητα ζωής των ατόμων με αναπηρία, θεσπίζει μια σειρά από μέτρα στα πλαίσια του Κοινοτικού Σχεδίου Δράσης για την Στήριξη του Τουρισμού, τα οποία επιπλέον θα συμβάλλουν στην τουριστική ανάπτυξη.

Σύμφωνα με εκτιμήσεις, υποστηρίζεται ότι η συγκεκριμένη κατηγορία ατόμων δεν έχει τη δυνατότητα να ταξιδέψει διότι οι τουριστικές υπηρεσίες δεν ανταποκρίνονται στις ανάγκες τους, καθώς δεν έχει δοθεί ιδιαίτερη έμφαση σε αυτό τον τομέα (Κουκιάδης, Ι., 2002).

Αξιόλογη προσπάθεια αλλαγής των πρακτικών και του τρόπου σκέψης σε αυτό τον τομέα από τα Ηνωμένα Έθνη, όπου ανακήρυξαν το έτος 1981 ως «Διεθνές Έτος για άτομα με ειδικές ανάγκες». Επίσης, αξιόλογο παράδειγμα αποτελεί και το κοινοτικό πρόγραμμα HELIOS με πρωτοβουλία της ΕΕ το οποίο στοχεύει στην καλύτερη αντιμετώπιση αυτής της κατηγορίας ατόμων, προωθώντας την ισότητα ευκαιριών και την οικονομική και κοινωνική αποκατάστασή τους.

Παρά τις προσπάθειες και τις βελτιώσεις που έχουν πραγματοποιηθεί σε αυτό τον τομέα, εξακολουθεί να υπάρχει ένας διαχωρισμός στα άτομα με ειδικές ανάγκες, στα κράτη μέλη της ΕΕ καθώς πολλές φορές δεν έχουν πρόσβαση στα μέσα μεταφοράς, σε υπηρεσίες, σε εγκαταστάσεις, σε καταστήματα κλπ.

Ταυτόχρονα, δημιουργείται και μια χαμηλή εικόνα για αυτή την ομάδα ατόμων με αποτέλεσμα να επικρατεί η λανθασμένη άποψη ότι αυτά τα άτομα ενδέχεται να παρουσιάσουν πρόβλημα και προσφέρουν σαν λύση την δημιουργία ειδικά διαμορφωμένων χώρων απομακρύνοντάς τους από το κοινωνικό σύνολο (Πιπίνη, 2009).

Αξίζει να γίνει μια αναφορά για τις παροχές που προσφέρονται στα άτομα με ειδικές ανάγκες σε δυο διάσημους τουριστικούς προορισμούς της ΕΕ, την Αγγλία και την Γαλλία:

1. Αγγλία

· **Αεροδρόμια:** όσον αφορά τα αεροδρόμια της Αγγλίας, είναι ειδικά κατασκευασμένα ώστε να εξυπηρετούν και να καλύπτουν όλες τις ανάγκες των ατόμων που εμφανίζουν κάποιου είδους αναπηρία. Αρχικά όλες οι πόρτες είναι περιστρεφόμενες ή αυτόματες ώστε να διευκολύνεται η πρόσβασή τους. Επίσης, υπάρχουν ειδικά διαμορφωμένες αίθουσες αναμονής ώστε να προσφέρεται μεγαλύτερη άνεση στην περίπτωση που χρειαστεί να περιμένουν για αρκετή ώρα, ενώ οι χώροι υγιεινής είναι ειδικά κατασκευασμένοι για την εξυπηρέτησή τους. Σε αρκετά σημεία των αεροδρομίων υπάρχουν ειδικά τηλέφωνα τα οποία έχουν το κατάλληλο ύψος για την εξυπηρέτηση των ατόμων σε αναπηρικό καροτσάκι και μπορούν να χρησιμοποιηθούν σε περίπτωση ανάγκης. Παράλληλα διατίθεται προσωπικό το οποίο θα προσφέρει βοήθεια κατά τον έλεγχο των εισιτηρίων, κατά την επιβίβαση και την αποβίβαση αλλά και στην παραλαβή των αποσκευών. Τέλος, παρέχονται ειδικοί χώροι στάθμευσης για ΑΜΕΑ στον εξωτερικό χώρο του αεροδρομίου.

· **Μετρό:** το μετρό στην Αγγλία και πιο συγκεκριμένα στο Λονδίνο, αποτελεί ένα μέσο μεταφοράς το οποίο δεν είναι εύκολα προσβάσιμο για τα άτομα αυτής της κατηγορίας. Σχεδόν σε όλους τους σταθμούς υπάρχουν σκάλες οι οποίες δεν διευκολύνουν την μετακίνησή τους, ενώ σε λίγες στάσεις διατίθεται ανελκυστήρας ο οποίος μπορεί να τους εξυπηρετήσει.

· **Λεωφορεία:** στα περισσότερα λεωφορεία, τα οποία είναι καινούριας κατασκευής, διευκολύνεται η πρόσβαση των ατόμων με αναπηρία καθώς υπάρχουν ειδικές ράμπες και σύστημα επιγονάτισης. Επίσης, το πάτωμα έχει το κατάλληλο ύψος και εντός του λεωφορείου διατίθενται ειδικές θέσεις με τις κατάλληλες διαστάσεις.

· **Ταξί:** τα ταξί στην Αγγλία είναι πλήρως εξοπλισμένα για να καλύπτουν τις ανάγκες των ατόμων με αναπηρία. Αξιόλογο είναι το σύστημα που προσφέρουν για τα άτομα που παρουσιάζουν βαρικοΐα και η δωρεάν μεταφορά για τους σκύλους που είναι συνοδοί. Επίσης, διαθέτουν ειδικά διαμορφωμένο κεκλιμένο επίπεδο και κάθισμα που περιστρέφεται.

2. Γαλλία

· **Αεροδρόμια:** σε γενικές γραμμές, η κατάσταση που επικρατεί στα αεροδρόμια της Γαλλίας για την εξυπηρέτηση των ατόμων με αναπηρία είναι πολύ καλή. Παρέχονται ειδικοί χώροι στάθμευσης στον εξωτερικό χώρο των αεροδρομίων ενώ εντός υπάρχουν ειδικά γκισέ στα οποία εξυπηρετούνται κατά προτεραιότητα και παρέχονται οι απαραίτητες πληροφορίες. Επίσης, υπάρχουν ειδικά διαμορφωμένες τουαλέτες για ΑΜΕΑ και διατίθεται προσωπικό το οποίο διευκολύνει την πρόσβαση του ατόμου σε όλους τους χώρους του αεροδρομίου καθώς επίσης και στην επιβίβαση και αποβίβαση.

· **Μετρό:** το μετρό όπως και στην Αγγλία δεν είναι ιδιαίτερα προσβάσιμο για τα άτομα με αναπηρία καθώς καλύπτεται στο μεγαλύτερο ποσοστό από σκάλες. Εξαίρεση αποτελούν συγκεκριμένες γραμμές οι οποίες διευκολύνουν την πρόσβαση καθώς παρέχονται ειδικές ράμπες και ανελκυστήρες. Στα πλεονεκτήματα που παρουσιάζει συμπεριλαμβάνεται και το σύστημα ακοής που παρέχεται για τα άτομα με πρόβλημα βαρηκοΐας σε όλους τους σταθμούς.

· **Λεωφορεία:** τα λεωφορεία αποτελούν όπως και στην Αγγλία ένα κατάλληλο μέσο μεταφοράς για την συγκεκριμένη κατηγορία ατόμων καθώς παρέχονται ειδικά διαμορφωμένες θέσεις και ειδικές ράμπες που διευκολύνουν την επιβίβαση και αποβίβαση καθώς επίσης και σύστημα επιγονάτισης. Ακόμη, άλλο ένα πλεονέκτημα παρουσιάζεται στις ανακοινώσεις των σταθμών οι οποίες γίνονται και οπτικά αλλά και φωνητικά.

· **Ταξί:** τα ταξί στη Γαλλία θα πρέπει να αποφεύγονται καθώς δεν είναι κατάλληλα εξοπλισμένα για την εξυπηρέτηση των ατόμων με αναπηρία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9

ΑΜΕΑ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Τα άτομα με ειδικές ανάγκες αποτελούν μια ευαίσθητη ομάδα του κοινωνικού συνόλου η οποία οδηγείται στην κοινωνική περιθωριοποίηση. Αυτό σημαίνει ότι κρίνεται απαραίτητη η δραστηριοποίηση των αρμόδιων φορέων και των τοπικών κοινοτήτων για την αποφυγή και την αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού τους έχοντας σαν στόχο την ενσωμάτωσή τους στην κοινωνία (Ψαθάς, Δ., 2009).

Όπως είναι γνωστό, είναι δικαίωμα όλων των πολιτών να έχουν πρόσβαση σε όλες τις υπηρεσίες και να συμμετέχουν σε όλες τις δραστηριότητες ανεξάρτητα από το αν παρουσιάζουν κάποιου είδους αναπηρία. Δυστυχώς όμως, είναι αρκετά τα περιστατικά τα οποία αντικρούουν τους κανόνες που ισχύουν, με αποτέλεσμα την εμφάνιση αρκετών προβλημάτων σε βασικές καθημερινές ανάγκες τους και την δυσκολία της προσαρμογής τους.

Γι αυτό το λόγο λοιπόν, η πρόσβασή τους σε χώρους όπως είναι τα δημόσια κτίρια και τα νοσοκομεία, η διευκόλυνση στη μετακίνησή τους με τα μέσα μεταφοράς και στη χρήση των μέσων επικοινωνίας καθώς επίσης και η συμμετοχή τους σε πολιτιστικές εκδηλώσεις βοηθούν στην ενσωμάτωση και την προσαρμογή τους στο κοινωνικό περιβάλλον βελτιώνοντας την ποιότητα ζωής τους (Κοσμίδου 1996).

Για την επίτευξη των παραπάνω, πρωταρχικό ρόλο έχουν οι αρμόδιες αρχές οι οποίες μέσα από τις πολιτικές τους και τη διάθεση των απαραίτητων πόρων θα συμβάλουν στην δημιουργία των κατάλληλων συνθηκών που θα εξυπηρετούν όλες τις ανάγκες τους.

Όπως αναφέραμε και παραπάνω, το ποσοστό των ατόμων με αναπηρία ανέρχεται περίπου στο 10%. Από αυτά τα άτομα ένα πολύ μικρό ποσοστό αντιμετωπίζεται σαν ισότιμο μέλος μιας κοινωνίας ενώ το μεγαλύτερο ποσοστό παρουσιάζεται κοινωνικά αποκλεισμένο. Επικρατεί από την κοινή γνώμη μια αρνητικότητα η οποία έχει σαν αποτέλεσμα την δημιουργία στερεοτύπων και προκαταλήψεων απέναντι σε αυτή την ομάδα ατόμων τα οποία μπορεί να αναφέρονται στο είδος της αναπηρίας που παρουσιάζει το άτομο καθώς επίσης και στο φύλο (Ψαθάς, Δ., 2009).

Παρόλο που έχει σημειωθεί σημαντική πρόοδος και οι αντιλήψεις της κοινής γνώμης έχουν αλλάξει σημαντικά, υπάρχουν αρκετά πράγματα τα οποία θα πρέπει να πραγματοποιηθούν σε εκπαιδευτικό, κοινωνικό και πολιτισμικό επίπεδο για την ένταξή τους με την υπόλοιπη κοινωνία.

Τα προβλήματα που δημιουργούνται από τον κοινωνικό αποκλεισμό στερούν τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία σε όλους τους τομείς που απαρτίζουν μια κοινωνία με αποτέλεσμα να μην παρουσιάζονται ίσες ευκαιρίες, να μην συμμετέχουν στα κοινωνικά δρώμενα, να μην έχουν τη δυνατότητα να αναπτύξουν τα προσόντα τους και όλα αυτά με τη σειρά τους να δημιουργούν αισθήματα χαμηλής αυτοεκτίμησης και παραμέλησης (Κουκιάδης, Ι., 2002).

Ο εκπαιδευτικός τομέας αποτελεί τη βάση για την διαμόρφωση σωστών αντιλήψεων απέναντι στις ειδικά ευπαθείς ομάδες όπως είναι τα άτομα με αναπηρία. Μέσα από την επαφή του παιδιού με άτομα τα οποία συναναστρέφονται με τη συγκεκριμένη ομάδα ατόμων μειώνεται η δημιουργία στερεοτύπων και δημιουργούνται οι κατάλληλες προϋποθέσεις για την μείωση και εξάλειψη της κοινωνικής περιθωριοποίησής τους (Κυριαζοπούλου, Μ., 2003).

Σημαντικό ρόλο σε αυτό το κομμάτι έχει ο κρατικός μηχανισμός και οι τοπικές κοινότητες οι οποίες μέσω των κατάλληλων πολιτικών, στρατηγικών και πρακτικών θα συμβάλλουν στην ευαισθητοποίηση του ευρύτερου κοινωνικού συνόλου σε αυτό το ζήτημα. Η λήψη μέτρων κατά των διακρίσεων καθώς επίσης και η ενίσχυση των δυνατοτήτων τους μέσα από τη συμμετοχή τους σε επαγγελματικές και κοινωνικές δραστηριότητες κρίνονται απαραίτητα για την ένταξή τους στο κοινωνικό σύνολο. Άλλος ένας παράγοντας ο οποίος θα συμβάλλει στην επίτευξη των ίσων ευκαιριών της συγκεκριμένης κατηγορίας ατόμων είναι η προώθηση και η εξέλιξη της τεχνολογίας μέσω της οποίας παρέχονται οι κατάλληλες υπηρεσίες με σκοπό την διευκόλυνση και εξυπηρέτησή τους (Κουκιάδης, Ι., 2002).

Όπως αναφέραμε και σε προηγούμενο κεφάλαιο, η ΕΕ μέσα από κοινοτικά προγράμματα και την ψήφιση διατάξεων προασπίζεται τα δικαιώματα και τα συμφέροντα των πολιτών της που αντιμετωπίζουν κάποια αναπηρία. Είναι όμως πολύ βασικό να σημειωθεί ότι η εφαρμογή αυτών αποτελεί ακόμα ένα βήμα το οποίο βρίσκεται σε πρώιμο στάδιο. Ένας τρόπος για να επιτευχθεί η κοινωνική ενσωμάτωση και να εφαρμοστούν οι πρακτικές της ΕΕ είναι η οργάνωση αθλητικών δραστηριοτήτων οι οποίες όπως είναι γνωστό συμβάλλουν στην

καλύτερη σωματική και ψυχική υγεία των ατόμων αυτών στις οποίες θα συμμετέχουν και τα άτομα του οικογενειακού περιβάλλοντός τους. Επίσης, στα πλαίσια αυτού μπορούν να διοργανωθούν και άλλες δραστηριότητες που θα προωθούν τη συμμετοχή όλου του κοινωνικού συνόλου συμπεριλαμβανομένων και των ατόμων με αναπηρία (Ψαθάς, Δ., 2009).

Τα πλεονεκτήματα από αυτή τη διοργάνωση είναι από τη μια πλευρά η κοινωνικοποίηση αυτών των ατόμων και από την άλλη η εξάλειψη των προκαταλήψεων και τον στερεοτύπων της κοινής γνώμης απέναντί τους προωθώντας τη συνεργασία.

Τέλος, συμπεραίνεται ότι στην ευρύτερη κοινωνία, όλοι πρέπει να συμβάλλουν στην κοινωνική ενσωμάτωση των ατόμων με αναπηρία και στην αποφυγή του κοινωνικού αποκλεισμού τους σε συνδυασμό με τον κρατικό μηχανισμό ο οποίος μέσω των κατάλληλων στρατηγικών ενισχύει την ισότητα των πολιτών και παρέχει ίσες ευκαιρίες για όλους (Ψαθάς, Δ., 2009).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10

ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΑ ΤΑΞΙΔΙΑ ΓΙΑ ΑΜΕΑ

Αποτελεί ένα πολύ σημαντικό βήμα για τη χώρα μας η δημιουργία χώρων και τουριστικών προορισμών που θα καλύπτουν και θα ανταποκρίνονται στις ανάγκες των ατόμων με αναπηρία. Οι Ολυμπιακοί Αγώνες που πραγματοποιήθηκαν στην Αθήνα το 2004 αποτέλεσαν το έναυσμα για την προσβασιμότητα της συγκεκριμένης ομάδας ατόμων σε όλες τις εγκαταστάσεις και σε όλους τους προορισμούς της Ελλάδας. Το έναυσμα δόθηκε και στους τουριστικούς προορισμούς της Κύπρου λόγω της άρρηκτης τουριστικής συνεργασίας των δυο χωρών.

10.1 ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΠΡΟΣΒΑΣΙΜΟΤΗΤΑΣ ΑΜΕΑ

Μια πολύ σημαντική εξέλιξη σε αυτό το ζήτημα είναι η δημιουργία του «European Accessibility Label» με πρωτοβουλία της Ευρωπαϊκής Ένωσης το οποίο αποτελεί μια πιστοποίηση για την καταλληλότητα των εγκαταστάσεων και των τουριστικών προορισμών να ανταποκρίνονται στις ανάγκες της ευάλωτης αυτής ομάδας (Kohli, C.,1997).

Επιπλέον, για την επίτευξη αυτού του στόχου υφίσταται και το «Σχέδιο Προσβασιμότητας» στο οποίο συμπεριλαμβάνονται όλες οι ενέργειες που πρέπει να πραγματοποιηθούν για να θεωρηθεί ένας χώρος ή ένας προορισμός προσβάσιμος γι' αυτά τα άτομα.

Στα πλαίσια του προγράμματος «Τουρισμός για όλους» αναφέρεται ότι: «Κάθε άτομο, άσχετα από το αν παρουσιάζει κάποιου είδους αναπηρία, έχει το δικαίωμα να ταξιδεύει σε οποιοδήποτε μέρος επιθυμεί και να επισκέπτεται αξιοθέατα και εκδηλώσεις». Με βάση αυτό, η Εθνική Συνομοσπονδία Ατόμων με Αναπηρία τονίζει ότι εφαρμόζοντας τις Αρχές αυτές μπορούν να υπάρξουν πολλά και σημαντικά οφέλη τόσο για τα άτομα αυτά, όσο και για τους υπόλοιπους πολίτες.

Αποτελεί αναφαίρετο δικαίωμα όλων να συμμετέχουν σε κοινωνικές δραστηριότητες και να επισκέπτονται τουριστικούς προορισμούς βελτιώνοντας την ποιότητα ζωής τους. Το συγκεκριμένο πρόγραμμα θα μπορούσε να αποτελέσει πηγή τουριστικής ανάπτυξης σε όλες τις υπηρεσίες στις οποίες

συμπεριλαμβάνονται μια σειρά από κατηγορίες όπως είναι τα ξενοδοχεία, τα εστιατόρια κλπ. (Μπουρδής, Μ. Γ., Καπέλλας, Σ. Ν., & Ευσταθίου, Π. Α. 2004).

Το κάθε άτομο το οποίο επιθυμεί να ταξιδέψει προς ένα τουριστικό προορισμό το πρώτο πράγμα που χρειάζεται είναι να ενημερωθεί σωστά ως προς τη διαμονή του και τα αξιοθέατα που έχει τη δυνατότητα να επισκεφτεί. Η πληροφόρηση που θα πρέπει να υφίσταται για τα άτομα με ειδικές ανάγκες θα πρέπει να είναι αναλυτική και συγκεκριμένη ως προς την προσβασιμότητα στους χώρους.

Γι αυτό το λόγο λοιπόν, με τη συμμετοχή των Υπουργείων Τουρισμού Κύπρου και Ελλάδος έχει δημιουργηθεί ένα πρόγραμμα που ονομάζεται OSSATE (One Stop Shop For Accessible Tourism in Europe) το οποίο έχει σαν στόχο να παρέχει την κατάλληλη πληροφόρηση μέσα από το διαδίκτυο και το κινητό τηλέφωνο ως προς τις προσβάσιμες εγκαταστάσεις και υπηρεσίες του επιλεγμένου τουριστικού προορισμού. Τα στοιχεία τα οποία συμπεριλαμβάνονται σε αυτό το πρόγραμμα αναφέρονται ακόμα και στις διαστάσεις των κλινών των ξενοδοχείων και των υπόλοιπων χώρων και επιπλέον παρέχουν πληροφορίες για τον τρόπο που θα οδηγηθούν στο ξενοδοχείο με τα μέσα μαζικής μεταφοράς (Βιτουλαδίτη, Ο. 2000).

Αξίζει να σημειωθεί ότι για την αποτελεσματικότητα αυτού του προγράμματος έχει κληθεί ειδική επιτροπή η οποία θα στηρίζει οικονομικά και θα παρεμβαίνει στην βελτίωση των υπηρεσιών και εγκαταστάσεων, έχοντας σαν απώτερο σκοπό την μετακίνηση και πρόσβαση των ατόμων με αναπηρία οπουδήποτε επιθυμούν χωρίς εμπόδια (Βιτουλαδίτη, Ο. 2000).

10.2 Η ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΑΜΕΑ ΣΕ ΚΡΟΥΑΖΙΕΡΑ

Στα οργανωμένα ταξίδια των ατόμων με αναπηρία, αξίζει να αναφερθούν και οι κρουαζιέρες οι οποίες διοργανώνονται από αρκετά ταξιδιωτικά πρακτορεία στη χώρα μας. Οι παράγοντες οι οποίοι συμβάλλουν για ένα οργανωμένο και προσβάσιμο ταξίδι τέτοιου είδους είναι αρκετοί. Καταρχήν, είναι βασικό να υπάρχει η εμπειρία του ταξιδιωτικού πρακτορείου σε τέτοιου είδους ταξίδια και επίσης το άτομο το οποίο ανήκει σε αυτή την κατηγορία να αναφέρει τις ανάγκες του και τις ανάγκες που πιθανόν να δημιουργηθούν κατά τη διάρκεια του ταξιδιού.

Ακόμη, άλλο ένα πολύ σημαντικό ζήτημα είναι η εκτενής και λεπτομερή ενημέρωση από το ταξιδιωτικό πρακτορείο στο άτομο που θα ταξιδέψει όσον αφορά τις παροχές, τις υπηρεσίες και τις δραστηριότητες που διατίθενται σε κάθε κρουαζιερόπλοιο, ώστε να διευκολυνθεί να επιλέξει ανάλογα με τις ανάγκες του και τις επιθυμίες του. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι η συγκεκριμένη επιλογή απαιτεί μια στοιχειώδη ωριμότητα από τη μεριά του ταξιδιώτη καθώς αυτά τα ταξίδια διαρκούν αρκετές μέρες (Βιτουλαδίτη, Ο. 2000).

Με βάση την προαναφερθείσα συνεργασία μεταξύ των χωρών, αξίζει να σημειωθεί ότι ο Κυπριακός οργανισμός Τουρισμού (ΚΟΤ) το Μάιο του 2013 δημοσίευσε έκθεση για την υποχρέωση διασφάλισης προσβασιμότητας των ΑΜΕΑ στις παραλίες. Στην έκθεση αυτή παρουσιάζεται η ανάγκη ύπαρξης γραφείου σχεδιασμού τουρισμού για τα ΑΜΕΑ και η επιτακτική ανάγκη παρέμβασης της Κεντρικής Επιτροπής παραλιών Κύπρου για τον εμπλουτισμό του καταλόγου των παραλιών που προσφέρουν προσβασιμότητα σε ΑΜΕΑ (Δελλασούδας, Λαυρέντιος, 2006).

Στο πλαίσιο αυτό η Ομοσπονδία Παραπληγικών Κύπρου λαμβάνοντας υπόψη το Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα «Διασυννοριακή Συνεργασία Ελλάδα-Κύπρος 2007-2013» ζητά επιπλέον επιχορήγηση από τα κράτη της Ελλάδας και της Κύπρου ώστε να εγκατασταθούν μηχανισμοί μεταφοράς ΑΜΕΑ στις περισσότερες παραλίες και στις δύο χώρες, καθώς και τη δημιουργία κωδικοποιημένης βάσης υποδομών (χαρτογράφηση).

10.3 ΑΜΕΑ ΚΑΙ ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΕ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥΣ ΧΩΡΟΥΣ

Αποτελεί αναμφισβήτητο γεγονός ότι στα οργανωμένα ταξίδια θα πρέπει να παρέχεται και η πρόσβαση των ατόμων με αναπηρία σε πολιτιστικούς χώρους. Όσον αφορά την Ελλάδα όπου υπάρχει μια πληθώρα τέτοιων χώρων κρίνονται απαραίτητες οι ανάλογες υποδομές για την εξυπηρέτησή τους.

Στην Ακρόπολη, που αποτελεί έναν από τους κυριότερους πολιτιστικούς χώρους στην Ελλάδα, μέχρι και το 2004 δεν υπήρχε η δυνατότητα πρόσβασης για τα άτομα με ειδικές ανάγκες. Στη συνέχεια, με αφορμή τη διοργάνωση των Παραολυμπιακών αγώνων δημιουργήθηκαν οι κατάλληλες υποδομές για την εξυπηρέτησή τους. Πιο συγκεκριμένα, έχει τοποθετηθεί ειδικός ανελκυστήρας στη βόρεια μεριά της Ακρόπολης (Γλύνια Ε., Λύτρας Π., Μάρας, 2004).

Όσον αφορά τον Αρχαιολογικό χώρο, υπάρχει μια δευτερεύουσα είσοδος η οποία διευκολύνει την πρόσβαση και στο εσωτερικό του μουσείου έχουν τοποθετηθεί ειδικές ράμπες ώστε να έχουν τη δυνατότητα επίσκεψης σε όλους του χώρους. Ακόμη, μια πολύ σημαντική εξέλιξη είναι οι δωρεάν ξεναγήσεις που πραγματοποιούνται σε νοηματική γλώσσα για τα άτομα που παρουσιάζουν προβλήματα ακοής.

Τα μειονεκτήματα που αφορούν την πρόσβαση σε αυτούς τους χώρους είναι το γεγονός ότι ο ανελκυστήρας που οδηγεί στην Ακρόπολη δεν είναι ασφαλής με αποτέλεσμα να μην χρησιμοποιείται ιδιαίτερα και επίσης στο εξωτερικό του μουσείου δεν υπάρχουν χώροι στάθμευσης για ΑΜΕΑ.

Ένας από τους πιο κατάλληλους πολιτιστικούς χώρους για την πρόσβαση των ΑΜΕΑ είναι το Νέο Αρχαιολογικό Μουσείο Πατρών. Πρόκειται για μια κατασκευή ειδικά διαμορφωμένη ώστε να έχουν τη δυνατότητα τα άτομα αυτά να επισκέπτονται όλους τους χώρους με ασφάλεια και χωρίς να αντιμετωπίζουν προβλήματα (Γλύνια Ε., Λύτρας Π., Μάρας 2004).

Όσον αφορά την υφιστάμενη κατάσταση για την Κύπρο, η πρόσβαση των ΑΜΕΑ στις πολιτιστικές δραστηριότητες της νήσου κρίνεται εμβρυακή. Το 2013 δημοσιεύτηκε η πρώτη έκδοση της Κυπριακής δημοκρατίας όσον αφορά τη σύμβαση του ΟΗΕ για τα δικαιώματα των ανθρώπων με αναπηρίες. Η συγκεκριμένη έκθεση εκδόθηκε από το τμήμα Κοινωνικής Ενσωμάτωσης ατόμων με αναπηρία του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων που εδρεύει στη Λευκωσία (Γαλάνη – Μουτάφη Β., 2002).

Με μια προσεκτική μελέτη της Έκθεσης, είναι φανερό ότι η Κυπριακή δημοκρατία αναγνωρίζει τα δικαιώματα των ΑΜΕΑ ως προς την προσβασιμότητα, την κοινωνικοποίηση, την πολιτιστική ζωή και την ψυχαγωγία, αναφέροντας ότι στην ουσία η Κυπριακή δημοκρατία έδωσε ψήφο στο νόμο 8 (III: «Περί δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρίες και περί συναφών θεμάτων») μόλις το 2011.

Απώτερος σκοπός της συγκεκριμένης έκθεσης ήταν η προσπάθεια από μέρους της Κυπριακής δημοκρατίας να συγκεντρώσει την κατάσταση που υφίσταται κάθε άρθρο της σύμβασης με τον ΟΗΕ (Γαλάνη – Μουτάφη Β., 2002).

Σύμφωνα με το άρθρο 30 τα ψυχαγωγικά προγράμματα για τα ΑΜΕΑ στην Κύπρο, παρέχονται κυρίως από εθελοντικές οργανώσεις. Ο ρόλος του κράτους

περιορίζεται στην επιχορήγηση των προγραμμάτων μέσω του σχεδίου κρατικών επιχορηγιών.

Η συγκεκριμένη έκθεση προσφέρει σημαντικά στατιστικά στοιχεία ως προς την προσβασιμότητα των ΑΜΕΑ από τα οποία διαφαίνεται ότι μόλις 2 στα 10 άτομα είναι ευχαριστημένα με την προσβασιμότητά τους σε πολιτιστικές δραστηριότητες ενώ μόλις το 30% των ατόμων θεωρεί αναστρέψιμη την παρούσα κατάσταση (Μίντη, Ε., 2008).

Ένα ακόμα σημείο άξιο μελέτης είναι η ανάγκη διεθνής συνεργασίας της Κύπρου με άλλες χώρες όσον αφορά την αλληλεγγύη για τη σύμβαση του ΟΗΕ για τα ΑΜΕΑ με τη λογική ότι η διεθνής συνεργασία θα ωφελήσει σημαντικά τη νήσο ως προς την εφαρμογή και υλοποίηση πρακτικών για τα ΑΜΕΑ.

Τέλος, σχετικά με την πρόσβαση των ΑΜΕΑ σε πολιτιστικούς χώρους, η έκθεση αναφέρει την ανάγκη ύπαρξης σχεδιασμένου χωροταξικού πλάνου ώστε να ορισθούν οι δυνατότητες πρόσβασης οι οποίες θα εφαρμοστούν σε συνεργασία με τις 8 θεματικές τεχνικές επιτροπές της Κύπρου που σχετίζονται με την προσβασιμότητα, την κοινωνική προστασία και την αποκατάσταση (Τεχνική Επιτροπή Ισότητας, Καταπολέμησης των Διακρίσεων, Ευαισθητοποίησης και Στατιστικών, Τεχνική Επιτροπή Προσβασιμότητας στο Φυσικό και Δομημένο Περιβάλλον, Τεχνική Επιτροπή Προσβασιμότητας στις Μεταφορές, Τεχνική Επιτροπή Προσβασιμότητας στην Πληροφόρηση, Τεχνική Επιτροπή Ανεξάρτητης Διαβίωσης, Κοινωνικής Ενσωμάτωσης, Κινητικότητας και Κοινωνικής Προστασίας, Τεχνική Επιτροπή Εκπαίδευσης και Επαγγελματικής Κατάρτισης, Τεχνική Επιτροπή Υγείας και Αποκατάστασης, Τεχνική Επιτροπή Απασχόλησης) (Μίντη, Ε., 2008).

ΤΜΗΜΑ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ

Η επίσημη ιστοσελίδα του τμήματος αρχαιοτήτων της Κυπριακής Δημοκρατίας, προσφέρει οδηγό για τα διαθέσιμα μουσεία της νήσου. Τα 15 μουσεία που αναφέρονται στον οδηγό διαθέτουν δική τους ιστοσελίδα στην οποία μπορεί ο επισκέπτης να λάβει χρήσιμες πληροφορίες ως προς την προσβασιμότητα.

Με μια προσεκτική μελέτη στις ιστοσελίδες των μουσείων, λαμβάνουμε εξαιρετικά συμπεράσματα όσον αφορά την προσβασιμότητα των ΑΜΕΑ σε αυτά:

- Κυπριακό Μουσείο, Λευκωσία: στην είσοδο του μουσείου διατίθεται κεκλιμένη αναβαθμίδα για άτομα με ειδικές ανάγκες ενώ οι αίθουσες του μουσείου διαθέτουν αναβατόριο. Ο ειδικός χώρος στάθμευσης για ΑΜΕΑ υπάρχει χωρίς σήμανση ενώ ο ειδικός χώρος υγιεινής παρουσιάζεται στην ιστοσελίδα προσωρινός και σε δύσκολο σημείο.
- Επαρχιακό Μουσείο, Λεμεσός: το συγκεκριμένο μουσείο διαθέτει κεκλιμένη αναβαθμίδα και ανελκυστήρα αναπήρων ενώ δεν διαθέτει ειδικό χώρο υγιεινής και ειδικό χώρο στάθμευσης.
- Επαρχιακό Μουσείο, Λάρνακα: διαθέτει αναβατόριο στην είσοδο ενώ δεν διαθέτει ειδικό χώρο υγιεινής και στάθμευσης.
- Επαρχιακό Μουσείο, Πάφος: διαθέτει αναβατόριο στην είσοδο, χώρο στάθμευσης χωρίς σήμανση ενώ δεν διαθέτει ειδικό χώρο υγιεινής για ΑΜΕΑ.
- Τοπικό Μουσείο Αρχαίου Ιδαλίου: το συγκεκριμένο μουσείο διαθέτει κεκλιμένη αναβαθμίδα στην είσοδο, ειδικό χώρο στάθμευσης με σήμανση και ειδικό χώρο υγιεινής με σήμανση.
- Τοπικό Μουσείο Μαρίου-Αρσινόης, πόλη Χρυσοχούς: το συγκεκριμένο μουσείο διαθέτει κεκλιμένη αναβαθμίδα στην είσοδο και ειδικό χώρο υγιεινής χωρίς σήμανση.

Τα υπόλοιπα μουσεία της Κύπρου τα οποία είναι:

- Εθνολογικό Μουσείο (Οικία Χατζηγεωργάκη Κορνέσιου), Λευκωσία,
- Τοπικό Μουσείο Παραδοσιακής Κεντητικής και Αργυροχοΐας, Λεύκαρα,
- Τοπικό Αγροτικό Μουσείο Φικάρδου,
- Μεσαιωνικό Μουσείο Κύπρου (Κάστρο Λεμεσού),
- Τοπικό Μουσείο Κουρίου (Επισκοπή),
- Τοπικό Μουσείο Παλαιπάφου, Κούκλια,
- Μουσείο Λαϊκής Τέχνης Γεροσκήπου,
- Μουσείο Μυκηναϊκού Αποικισμού της Κύπρου στη Μάα-Παλαιόκαστρο,
- Κάστρο Λάρνακας,

στις πληροφορίες που παρέχουν για τα άτομα με ειδικές ανάγκες αναφέρουν ότι ο χώρος είναι μη προσβάσιμος σε άτομα που μετακινούνται με αναπηρικό τροχοκάθισμα.

Σχετικά με τη δυνατότητα πρόσβασης των ΑΜΕΑ στους αρχαιολογικούς χώρους με βάση πάλι τα στοιχεία που παρέχονται από το επίσημο site της Κυπριακής Δημοκρατίας (<http://www.mcw.gov.cy/>) παρατηρούμε ότι η πρόσβαση σε ΑΜΕΑ υπάρχει στους αρχαιολογικούς χώρους Κίτιον, Αμαθούντα, Νέα Πάφος, οι τάφοι των Βασιλέων και Κούριο. Αξίζει να σημειωθεί ότι η προσβασιμότητα δεν είναι πλήρης στους συγκεκριμένους χώρους πλην του Κούριου.

Οι υπόλοιπες αρχαιολογικές περιοχές

- Ø Ταμασσός
- Ø Χοιροκοιτία
- Ø Καλαβασός-Γέντα
- Ø Παλαίπαφος (Κούκλια)
- Ø Μάα-Παλαιόκαστρο
- Ø Άγιος Γεώργιος της Πέγειας

δε διαθέτουν καμία πρόσβαση για τα άτομα με ειδικές ανάγκες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 11

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΕΣ ΕΡΕΥΝΕΣ ΑΠΟ ΑΕΡΟΔΡΟΜΙΑ ΚΑΙ ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΑ

Από έρευνες που έχουν πραγματοποιηθεί σε χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης προκύπτουν τα παρακάτω στοιχεία:

- Το ποσοστό των ατόμων με αναπηρία που ταξιδεύουν κάθε χρόνο στην Ευρώπη ανέρχεται στο 54%.
- Από τα ταξίδια που πραγματοποιούνται στην Ευρώπη το ποσοστό 41% γίνεται εντός συνόρων ενώ το ποσοστό των ταξιδιών εκτός συνόρων ανέρχεται σε 59%.
- Όσον αφορά το κόστος δαπάνης που διαθέτει η συγκεκριμένη κατηγορία ατόμων υπολογίζεται ότι είναι κατά μέσο όρο 15% μεγαλύτερο από τα άτομα που δεν έχουν κάποια αναπηρία.
- Συγκριτικά με τους λοιπούς ταξιδιώτες, τα άτομα με αναπηρία στο διπλάσιο ποσοστό ταξιδεύουν περιόδους όπου η τουριστική κίνηση είναι χαμηλή. Κατά κύριο λόγο τους μήνες Μάιο, Σεπτέμβριο και Οκτώβριο.
- Ένα ποσοστό της τάξεως του 26% επισκέπτεται κάθε χρόνο τον ίδιο τουριστικό προορισμό διότι καλύπτει πλήρως τις ανάγκες του.
- Σχεδόν οι μισοί από τους ερωτηθέντες, δηλαδή περίπου στο 50% δήλωσαν ότι θα ήθελαν να επισκεφτούν περισσότερους τουριστικούς προορισμούς αν υπήρχε η δυνατότητα πρόσβασής τους.
- Το μεγαλύτερο ποσοστό των ατόμων με αναπηρία δηλαδή το 70% δίνει τη μεγαλύτερη σημασία στην οργάνωση του ταξιδιού.
- Ένα μεγάλο ποσοστό της τάξεως του 70% δηλώνει ότι δεν εμπιστεύεται για την ενημέρωσή του όταν επιθυμεί να επισκεφτεί ένα τουριστικό προορισμό τους αρμόδιους φορείς όπως είναι τα τουριστικά πρακτορεία αλλά απευθύνεται σε κάποιο άλλο άτομο με αναπηρία το οποίο έχει ήδη ταξιδέψει στον συγκεκριμένο προορισμό καθώς το θεωρεί περισσότερο αξιόπιστο (Γαλάνη – Μουτάφη Β. 2002).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 12

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΓΙΑ ΑΜΕΑ

Σχετικά με την εξυπηρέτηση των ΑΜΕΑ στον τομέα του τουρισμού θα πρέπει να ληφθούν μέτρα που θα κάνουν την εξυπηρέτησή τους ευκολότερη. Τα μέτρα αυτά δεν έχουν σκοπό μόνο την κάλυψη των αναγκών τους αλλά και την αύξηση του βιοτικού επιπέδου τους. για το λόγο αυτό θα πρέπει:

1. Το κράτος μέσω επιχειρηματικών προγραμμάτων να συνδράμει οικονομικά τις επιχειρήσεις ώστε να δημιουργήσουν τις κατάλληλες υποδομές για την εξυπηρέτηση των ΑΜΕΑ.
2. Ταυτόχρονα το κράτος θα πρέπει να θεσπίσει ειδική νομοθεσία που θα υποχρεώνει τις επιχειρήσεις να προσφέρουν παροχές εξυπηρέτησης των ΑΜΕΑ που θα ελέγχονται από ειδικούς φορείς.
3. Τα τουριστικά πρακτορεία θα πρέπει να διαθέτουν εμπειρισταωμένη λίστα τουριστικών εγκαταστάσεων με ακριβή καταγραφή των παροχών εξυπηρέτησης ΑΜΕΑ.
4. Όσον αφορά την πρόσβαση σε αρχαιολογικούς και πολιτιστικούς χώρους προτείνεται η κρατική συνεργασία με ευρωπαϊκά προγράμματα χρηματοδοτικής στήριξης ώστε να υφίσταται σε όλους τους αρχαιολογικούς και πολιτιστικούς χώρους η πρόσβαση των ΑΜΕΑ.
5. Ως προς την πολιτιστική ανύψωση του επιπέδου των ΑΜΕΑ προτείνεται σε κομβικές πόλεις σταθμούς (Λευκωσία, Λάρνακα, Πάφος) η δημιουργία ειδικού πολιτιστικού κέντρου, ειδικά σχεδιασμένο ώστε να καλύπτονται οι ανάγκες των ΑΜΕΑ, το οποίο θα διαθέτει θέατρο, βιβλιοθήκη, αίθουσα εικαστικών τεχνών και ειδικά διαμορφωμένο χώρο συνεδριάσεων των ατόμων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 13

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Η αντιμετώπιση των ατόμων με ειδικές ανάγκες με την πάροδο των αιώνων μετατράπηκε από ασθένεια σε «ιδιαιτερότητα». Για πολλούς αιώνες τα άτομα αυτά αντιμετωπιζόνταν σαν πολίτες τρίτης κατηγορίας χωρίς δικαιώματα, ενώ η πρόσβασή τους στην κοινωνική ζωή αποτελούσε μια ουτοπία.

Μέσα από διεξοδικές μελέτες κοινωνιολόγων, ψυχολόγων και επιστημόνων της αγωγής, διαπιστώθηκε η επιτακτική ανάγκη εξαγνισμού των δεισιδαιμονιών που για χρόνια στεκόντουσαν εμπόδιο στην κοινωνικοποίηση των ΑΜΕΑ.

Τα άτομα με ειδικές ανάγκες αντιμετωπίζονται πλέον σαν ισότιμοι ενεργοί πολίτες με ίσα δικαιώματα και υποχρεώσεις, ενώ η προσβασιμότητά τους στην κοινωνική ζωή εξελίσσεται με βάση το κοινωνικοπολιτικό γίγνεσθαι.

Όσον αφορά τον τομέα του τουρισμού, η κάλυψη των αναγκών των ΑΜΕΑ δεν ξεπερνά τα βασικά επίπεδα. Η σύγχρονη τεχνολογία παρουσιάζει φειδωλά βήματα ως προς την πληροφόρηση των τουριστικών παροχών. Οι τουριστικοί προορισμοί ωθούνται προς τη δημιουργία των ευνοϊκών συνθηκών για την εξυπηρέτηση των ΑΜΕΑ οι οποίες κατά αντιστοιχία βρίσκονται σε πρώιμο στάδιο.

Η περίπτωση της Ελλάδας και της Κύπρου βρίθει παραδειγμάτων τουριστικών προορισμών που τα τελευταία χρόνια εξελίσσονται ως προς την προσβασιμότητα των ΑΜΕΑ χωρίς όμως να βρίσκουν την απαιτούμενη στήριξη από τους κοινωνικούς φορείς. Στις συγκεκριμένες μελέτες των χωρών, οι κοινωνικές παροχές οφείλουν να διατελούν όχι μόνο με βάση τη φροντίδα των ΑΜΕΑ αλλά θα πρέπει με συγκεκριμένες εκστρατείες να φροντίζουν να ενημερώνουν τους πολίτες για τη σύνδεση της τεχνογνωσίας με την εξυπηρέτηση τονίζοντάς τους ότι η κοινωνική ευθύνη δεν αποτελεί μονοσήμαντη αλλά αμφιμονοσήμαντη έννοια μεταξύ κράτους και κοινωνίας.

Τέλος, για να ευδοκιμήσει η οποιαδήποτε έννοια ισότητας μεταξύ των ατόμων της κοινωνίας, θα πρέπει το κράτος να σταθεί σθεναρός αρωγός προστασίας των ΑΜΕΑ που μέσα από τις παροχές και την ενημέρωση θα καταφέρει να παραδειγματίσει το κοινωνικό σύνολο και να συμβάλλει στην ομαλή κοινωνικοποίηση των ΑΜΕΑ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ-ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

1. ΕΛΛΗΝΙΚΗ

Αειφορία και Εναλλακτικός Τουρισμός, εκδόσεις Σταμούλη, Αθήνα, 2008, Ανδριώτης Κωνσταντίνος.

Αναπηρία και κοινωνικός αποκλεισμός, Κείμενο Συνεδρίου με θέμα: Αναπηρία και κοινωνικός αποκλεισμός. Αθήνα, Κουκιάδης, Ι. (2002).

ANIMASION : Ψυχαγωγία και άθληση στον τουρισμό. Interbooks, Αθήνα, Γλόνια Ε., Λύτρας Π., Μάρας Δ. (2004).

Αντιλήψεις για τα άτομα με αναπηρία, Αθήνα: University Studio Press, Πιπίνη Ε. (2009)

Άτομα με ειδικές ανάγκες και η ένταξη τους, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα , Ζώνιου – Σιδέρη, Α .(επιμέλεια) (2008).

Διαχείριση πελατειακών σχέσεων και μάρκετινγκ τουριστικών προορισμών - Customer Relationship Management (CRM) and Tourism Destination Marketing (T.D.M.). Αθήνα: Κλειδάριθμος, Βασιλειάδης Χ. (2008).

Διοίκηση μανάτζμεντ Μια Εισαγωγική Προσέγγιση, Θεσσαλονίκη: Ζυγός, Πετρίδου Ε. (1998).

Διοίκηση Ξενοδοχείων - Hotel Management, Αθήνα: Σταμούλη, Λαλούμης, Δ..(2002).

Ειδική Αγωγή. Θεσσαλονίκη: Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, Αγγελοπούλου - Σακαντάμη, Ν. (2004).

Εναλλακτικές δράσεις απασχόλησης για άτομα με ειδικές ανάγκες, Κυριαζοπούλου, Μ., (2003).

Έρευνα Τουριστικής Αγοράς. Αθήνα: INTERBOOKS, Χρήστου, Ε. (1999).

Έρευνες για τον τουρισμό στην Ελλάδα και την Κύπρο, μια ανθρωπολογική προσέγγιση, Αθήνα: Προπομπός, Γαλάνη – Μουτάφη Β. (2002).

Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, 2133 ΦΕΚ 813 / Β / 4, 1996

Κοινωνική επανένταξη, υποστήριξη ατόμων με ειδικές ανάγκες, Μέρος Β΄, www.eduportal.gr, Ψαθάς, Δ., (2009).

Κοινωνική πρόνοια, (Ιστορική εξέλιξη, Νέες Κατευθύνσεις), Αθήνα, Εκδόσεις Παπαζήση, Σταθόπουλος Π., (2005)

Λειτουργίες Τουριστικών Γραφείων (Β' Έκδοση εκδ.). Αθήνα, Ελλάδα: Ο.Ε.Δ.Β. - Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων - Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, Μπουρδή, Μ. Γ., Καπέλλας, Σ. Ν., & Ευσταθίου, Π. Α. (2004).

Μάνατζμεντ των Tour Operators και των Τουριστικών Γραφείων, Τόμος Γ΄ της ενότητας Διοίκηση Τουρισμού και Τουριστικών Επιχειρήσεων του Μ.Π.Σ. «Διοίκηση Τουριστικών Επιχειρήσεων», Πάτρα: Ε.Α.Π, Βιτουλαδίτη, Ο. (2000).

Ο ρόλος της τοπικής αυτοδιοίκησης στην ανάπτυξη του τουρισμού. Εισήγηση στο Διεθνές Συνέδριο «Η προοπτική των συνεδρίων στην Ελλάδα-Εκθεσιακός και Συνεδριακός Τουρισμός», στα πλαίσια της 34ης ΞΕΝΙΑ, Μπουρδάρη, Κ. (2003).

Παιδιά και έφηβοι με ειδικές ανάγκες και δυνατότητες, Τόμος Α, Εκδόσεις Ατραπός, Αθήνα, Πολυχρονοπούλου, Σ. (2001).

Πανεπιστημιακές σημειώσεις για το μάθημα: «Εκπαίδευση ατόμων με σοβαρές και βαριές πολλαπλές αναπηρίες». Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, τμήμα Εκπαιδευτικής και κοινωνικής πολιτικής, Θεσσαλονίκη, Καρτασίδου, Λ. (2005).

Ποιότητα Ζωής ατόμων με Αναπηρία, δείκτης Κοινωνικής Ένταξης και Ενσωμάτωσης, από τη Θεωρία στην πράξη. Πανεπιστημιακές Εκδόσεις, Κρήτη, 2006.(biblionet), Δελλασούδας, Λαυρέντιος Γ..

Προσεγγίζοντας τη Νοητική υστέρηση, Εστία Ειδική Επαγγελματικής Αγωγής, Έργο «Στέρξις», Αθήνα, Αψούρη, Α. (2003).

Συμβουλευτική θεωρία και πράξη, Ασημακίς, Αθήνα, Κοσμίδου (1996).

Συμπεριφορά καταναλωτή και στρατηγική μάρκετινγκ. Σταμούλης Α., Αθήνα – Πειραιάς, Σιώμκος Γ. (1994).

Τουρισμός Υγείας: Ήρθε ο καιρός να αναπτυχθεί και στην Κύπρο, Σύγχρονη Άποψη, Κύπρος, Μίντη, Ε., (2008).

Τουρισμός. Αθήνα: Προπομπός, Βαρβαρέσος, Σ. (1997).

Τουριστική Ανάπτυξη Πολυεπιστημονικές Προσεγγίσεις, Αθήνα: Εξάντας, Τσάρτας, Π. (2000).

Τουριστική Οικονομία, Τόμος Α', Έκδοση Β', Αθήνα: INTERBOOKS, Ηγουμενάκης Ν. (1999).

Τουριστικό μάρκετινγκ, Εκδόσεις INTERBOOKS, Αθήνα 1996, Ηγουμενάκης Νίκος.

CRM and Customer – Centric Knowledge Management: An Empirical Research. Business Process Management Journal, 9, Στεφάνου, Κ., Σαρμανιώτης, Χ. και Σταφυλά, Α. (2003)

ΞΕΝΗ

“Branding consumer goods: insights from theory and practice”, Journal of Consumer Marketing, Vol. 14, No.3, Kohli, C. (1997).

“Marketing Management”, 12th edition, prentice hall, Kotler P. and Keller K.(2006),

ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

<http://www.startup.gr/index.php?about=89&id=2138>

<http://www.prosvasis.co/?lang=el>

<http://www.tobea.gr/?q=node/12>

<http://eur-lex.europa.eu/legal>

[content/EL/ALL/;ELX_SESSIONID=pGZGJKJT42fgCX6TFQsVMdmyjL4VgJ0prsbmZh7SH8Tvghg28jG!483886076?uri=CELEX:32006R1107](http://www.elinyae.gr/el/lib_file_upload/a61_95.1128675102190.pdf)

http://www.elinyae.gr/el/lib_file_upload/a61_95.1128675102190.pdf

[http://www.trainose.gr/%CE%B5%CF%80%CE%B9%CE%B2%CE%B1%CF%84%](http://www.trainose.gr/%CE%B5%CF%80%CE%B9%CE%B2%CE%B1%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8C-)

[%CE%AD%CF%81%CE%B3%CE%BF/%CF%85%CF%80%CE%B7%CF%81%CE%B5%CF%83%CE%AF%CE%B5%CF%82-%CE%B3%CE%B9%CE%B1-](http://www.trainose.gr/%CE%B5%CF%80%CE%B9%CE%B2%CE%B1%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8C-%CE%AD%CF%81%CE%B3%CE%BF/%CF%85%CF%80%CE%B7%CF%81%CE%B5%CF%83%CE%AF%CE%B5%CF%82-%CE%B3%CE%B9%CE%B1-)

[%CF%84%CE%BF%CE%BD-](http://www.trainose.gr/%CE%B5%CF%80%CE%B9%CE%B2%CE%B1%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8C-%CF%84%CE%BF%CE%BD-)

[%CE%B5%CF%80%CE%B9%CE%B2%CE%AC%CF%84%CE%B7/%CE%B1%CE%BC%CE%B5%CE%B1/](http://www.trainose.gr/%CE%B5%CF%80%CE%B9%CE%B2%CE%AC%CF%84%CE%B7/%CE%B1%CE%BC%CE%B5%CE%B1/)

<http://www.yuppi.gr/>

www.visitlondon.com

http://www.mcw.gov.cy/mcw/mcw.nsf/index_gr/index_gr?OpenDocument